

1

אור [עמוד ק"א] כנס
 ל"ט וכן כתב הכל בו
 [סימן נ"ח ח' ד']
 לשון הרמב"ם בפרק
 [שם הלכה ח"ה]
 הייחל לפתחים דף
 ק"ט [ע"ה]
 רמב"ם שם הלכה
 יח:
 הרמב"ם שם [הלכה כ']:
 י. שם [הלכה כ']:
 דין מלאכה בערב יום
 : מן המנחה ולמעלה
 ו בערב שם וליינמו
 לעיל סימן קנ"א:
 ז' א. ה"כ [ד"ה
 ילפ"ד]
 הכרע
 א דמגינה דף י"ח
 א הכן רבואתא
 ר סימן תקנ"ג עמוד קט.
 נח ה"ר"ף: מרדכי מועד
 : רמז שאלה. כנס ה"ה
 ז ילאם השלם סוף סימן
 דלאסור מלאכה בחול
 ועד הוא מדאורייתא
 זורה מקרה לחכמים,
 ו שכתב רמ"א
 כהג"ה:

ציונים לרמ"א
 גמרא פרק הקורא
 בד [מגילה נ"ג א וברש"י
 שם ד"ה צייננו:
 דרכי משה סימן רפה
 ח ב בשם מרדכי ביצה
 רמז תרטט:
 ז' א"י ב"י ד"ה ולע"ד:

הנהגות והערות
 בכרי היום שדר הכנסה
 דם כהלכה השנה, כתב כן
 ין סעודה שלישי בשבת
 או ערב יום טוב, אך במקו
 ח הג השנועט כתב דבייש
 כ דרך לסדר שלמי ילקיע
 זהה שלישי, ועין ק"ף
 י"ח [ס"ק ד'] שכתב
 מגי"א לא ראה דברי סדר
 ש גרסא, אלא ממה
 יצא הכנסת הגדולה
 בקולות:
 יום של מלחה לא הביא
 ה"ר"ו, ונלמדה ברכות
 חס [תמיד ד ח"ב ג, כ']
 יא כנס ספר המלכה דלדך
 כול כנס טוב שלם סעודה,
 יין פתחי עולם ימנעו
 ולתן [ס"ק ו'] מה שבינה
 כרי המג"א דל"א, "אל
 זר היום כתב דלדא לל
 מ: יום טוב לעמוד כנס
 ש סעודות, וכן כתב רבינו
 יחס כנס ספר הלכות, על
 טוב שחלל פירות בסעודה

טוב קודם שילכו לבית הכנסת, והאידנא יכולים להכין צעוד שמאריכין
 ציגונים ופיוטים: ז וזמורהין צבאת. ויש לגעור בזמנים המאריכיס
 יותר מחלות, דהיינו י"ח שעות ממחלת הלילה, כמו בשבת (יס של
 שלמה ב"ה שם סימן ד). ולפי מה שכתבתי סימן קנ"א [ס"ק א] משמע
 דחשבינן שעות זמניות, דהיינו חצי
 היום, וכן עיקר: ה והייב
 דהאבי"ז וכו'. ועין צוהר יחמו
 פ"ג, בן שהפליג בעונש מי שאינו
 נותן לעני מסעודתו ביום טוב,
 רחמנא לילין:

תקל א דפי צורך הענין
 וכו'. י"ח משמע דסבירא
 ליה שמלאכה חול המועד
 דאורייתא אלא שמקור לחכמים.
 והכ"ח [ד"ה ח'ג] הכרע בהרמב"ן
 [מועד קטן ד"ה ט"ד א"ז] י"ח שכל
 שאינה צורך המועד ואינה דבר
 האכל אסור מדאורייתא, ע"ש.

ב כמועד הוא ואשתו וכו' וכל הנלוים אליו
 [כ"י] ביצר משמחן הקטנים נותן להם קליות
 ואגוזים והנשים קונה להם בגדים והכשיטין כפי
 טמונו י"ח ה"י וחייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה
 עם שאר [ה] העניים: הגה [י] דין מעניט ביום טוב כמו
 בשבת ועין לעיל סימן רפ"ח:

ג [י"ח] אדם אוכל [ו] ושותה ושמה ברגל ולא
 ימשוך בבשר ובין ובשחוק וקלות ראש לפי
 שאין השחוק וקלות ראש שמהה אלא הוללות וסבלות ולא נצטוינו על ההוללות והסבלות אלא על שמחה
 שיש בה עבודת היוצר:

ד [י"ח] חייבים בית דין להעמיד שוטרים ברגלים שיחיו משוטטים ומחפשים בנגות ובפרדסים ועל
 הנהרות שלא יתקבצו שם לאכול ולשתות אנשים ונשים וכו' עבירה וכן יזהירו בדבר זה לכל
 העם שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם בשמחה ולא ימשכו ביין שמא יבואו לידי עבירה אלא יהיו כולם
 קדושים (*):

הלכות חול המועד

סימן תקל

א [א] חול המועד [א] אסור בקצת מלאכות [א] ויותר במקצת: הגה [א] לפי צורך הענין שהיה נראה לחכמים
 להסיר:

באר היטב

(ה) מאהרין. חין מלאכה השנה, [מ"א ס"ק ו'], עין סימן תקפ"ד סוף סעיף
 א' [כנהג]: (ו) היצנייב, עין וזה פרשה (פסחה) [תרוין] שהפליג בעיניו
 מי שאינו נותן לעני מסעודתו ביום טוב, רחמנא לילין, [מ"א ס"ק ח'], ומו
 שמענה ביום טוב צריך ללמוד כל היום, או לומר מחיטת, [לפניה ושא ס"ק ג'
 כנס מהר"ו וי"ל דינין והלכות אה ע"ן [ד] וישיתיה, אפילו אם הוא בעל
 משנה ומסגף עלמו בכל ימות השנה שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין, בשבתות
 וימים טובים ומנוחה ופירות חייב לאכול ולשתות, ביה יעקב סימן ע"ג, ועין
 במהרי"ט ש"ש [מ"ח מהרי"ט] חלק ב' חלק א"ח סימן ח':
תקל א (א) אסירה, ומיני לכבוד חול המועד במלאכה ומשנה ויבטלות כשאר
 יום טוב, ומהרי"ל לכנס בנדי שבת, ועיני המנוחה אם המועדות, פירש
 רש"י מול המועד, ומנוה לאכול פת, מ"א. כתב הכנסת הגדולה כנס הרשד"ס
 אם הוא מקום שנהגו להקל אפילו בדבר שאינו אכיל ואלא כנס ואסר להם אפילו
 דבר אכיל, אין לחכם אחר להסיר להם, [מ"א], ע"ש:

שערי תשובה

(ה) חייב אדם, עיין בשמחה אורה סימן ס"ה עד סימן ס"ט העלה דמנוה
 של שמחה יום טוב הוא מצות עשה מן התורה אפילו בזמן הזה ונהגה גם
 בנשים, ואף שאין לנו קרבנות אפשר לקיים בשאר שמחות, ומכל מקום בליל
 ראשון של יום טוב שאין שמחה לפניו אין כצות שמחה נהג בו מן התורה
 רק מדרבנן, ומדברי המג"א סימן תקכ"ו ס"ק ד' נראה שגם לילה ראשונה חייב
 שמחה מדאורייתא, ע"ש. ועין שם [סימן ח'] שכתב דהא דאמרין ויאה שנה
 א, הן חייב אדם לטהר עצמו ברגל, אינו נהג בזמן הזה, ע"ש. ועין בשו"ת
 יד אליהו סימן ס"ח שבספר בית הילל הקשה ביו"ד סימן [שע"ב] [שע"ג] [ס"ק
 א] שכל הפוסקים השביטו דין דשים וכוונתו [כנס], ב ורש"י ד"ה ולא ביטאתן
 הארובה לא חטאת לו ברגל, וגם הנשים מחוייבים גם כן לטהר ברגל, וגם נוף
 הדיון שחייב לטהר כד', וביר אליהו כתב גם כן שאינו נהג בזמן הזה, וכתב
 שכן מוכח ברמב"ם פרק [י"ח] [טו] מהלכות טומאת אוכלין [הנהגה], ע"ש.
 ועיין בשו"ת נודע ביהודה כהנורא תניא [אריח] סימן צ"ד בענין הקבלת פני
 דבר ברגל, כשאנו הולך בלאו הכי ללמוד כמנו רק להקביל פניו אין חייב
 בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין אנו יכולים לעלות ולראות להקביל פני
 הרב והשו"ע, ע"ש. (ז) חייבים בית דין כד', עיין בזכרון יוסף [סימן י"ח] שחייב כל מורה בעירו לבטל החקוקין ובחילוק ביום טוב, כדאיתא בסיון [ש"יט]
 [שלט] [ועד] [ו] ותקביר [וסוף א], אף בלא כלי שיר, ובחורים ובחילות אפילו בחול המועד צריך להחיות בכל כחו, אפילו על חתונות י"ח לאסור, וכן תקנו בבבא
 בקיובות והטילו קנס גדול על העובר על זה, ע"ש. ועיין בשו"ת חכם צבי סימן ק' דאפילו אבל לא ילמוד דברים הרעים, ומכל שכן שאר כל אדם, והבאתי
 דבריו לקמן סימן תקכ"ח ס"ק ה', עיין שם.

אבישי שרד

תקל א [א] כדאי כשישע דסבירא ליה שמיאכנת חול המועד האורייתא
 שאינה צורך המועד, וזה שטה שלישי דמן התורה כל צורך המועד אפילו

מצוה ה' ה' בחוק
 מצוה אמתא שאין צורך ג' אלה
 חבון יבולאיה
 (ח)
 (חנן אה אסור חשיב
 מאבג קחיל החוק
 מצוה י"א א מ' צ' ג' ג')

עם ספיקה ב הנשיא קנה
 ציבור הנשים והנשיא
 יבין, רצו עין כפיה דמיונה
 סוף בקר על פי (הש. כ)
 מוכח דהוה הדין דיואל אם
 קנה לאשתו ולגו מנעלי
 מדקום מרגל לרגל אם אין
 ביטולו לקנות יתה, ע"ש
 ודו"ק:

החייב להאבד צנר
 יתוהם יא"מנה עם שאר
 הנשיים, ל"ה דנה נלו לזה
 מה שפחה הכתוב בקהלת (א)
 דן ביום טובה היה צנוטוים
 רעה ראה גם את זה לעומת
 זה עשה הל"ה, ונראה
 הימנה, דהנה הקדיש היה
 נסורה (דנרש ט, ד) ושמחת
 מנני וגו' (ולאין) אשר
 ללרן) ויהלמנה אשר
 נשפדן, וזהו מה שנה
 הקדיש (למח את הלבושים
 חגיגי יל"ה היה ענין שפחה
 העשר נעלמו, כי הקדיש
 רעה שפחה אלהים ביום טוב
 שפחה שלמה, והרי אמר
 המה נלמדי (פ"א בשה"ן אל
 חמי"ש מן הפרמיות, אם כי
 אין לו שפחה שלמה מן ה"ו
 יבוא עלי דעה, לכן נזהר לו
 הקדיש לכן נזקק לענין
 ריעה נזקק חלל מן
 הפרמיות וזה ש"ל, כ)
 י"ד דו' וכן דמועט ג'
 הפרמיות לכן הי' לו שפחה
 יתה, וזה שאמר הפסוק
 ביום טובה היה טעם וניס
 רעה ראה ר"ל דניס
 (ב"ד חזירי (ג"ס) וניס
 ריעה לכן נזקק לענין
 נעל מפעה ה' (משני נמי
 עין ה' נפקא דהא למח
 שלמה, זה נזקק ע"מ, כן יתפרש
 לזכרנו, ולכן חזק נזקק
 לענין דו' שיהיה לך שפחה
 שלמה, זה שיהיה הפסוק גם
 זה, ר"ל מה שנה הקדיש
 לכן ביום שפחה נזקק לענין, ר"ל
 לעומת זה עשה הל"ה, ונראה
 לנמתי היה הרעה, שלא יראה
 מהפחה יהיה לך שפחה
 שלמה חזק ודו"ק:

החייב שיהיה המועד
 אביר בקצת
 כ"אבות יבין, ל"ה היה נדון
 אם מלאכה מל המועד
 דלמדיהם לא דנין פלגי פנה
 הפוסקים דעת הרמב"ם ויש
 ט"ו (א) דדי דרנן, וכן הוא
 דעת הרמב"ם חמיוות (שם)
 א"ת מן הדין הכ"י וד"ה
 יגידן שכתב דל"ה הי'
 דלמדיהם לא הוה נדון חזקין
 ניה מל ה"ה, ע"ש, ולפעני'
 נראה ראה נמורה דבר מן
 החמה, ממה שכמו נפק
 קמה דענינה וזה דף כ"א
 ע"כ נ"ל לא שפחה חזקין
 לזכר, שפחה על שמו ועשה
 כי ענין מלאכה נשפחה
 יחייב ענין יתרה לא נמתי
 שר מתי יתרה לא נמתי
 מלאכה נחול המועד, וקשה
 זה חזקין ה"ה ח"א יבין

**פרי מגדים
 אשר אברהם**

תק"א א צ"פ ע"ן מ"א, משמע שלם שיטות, ה' חול המועד מדרבנן
 וקרא חממכתא, כ' מן המורה ומסרם לחכמים, ואפשר אין לו רק
 איסור מורה, לא ללא ועשה, ככל דבר הנה מריבא, ולהרמב"ן ו"ל משמע
 דמן המורה הוא נזלו כל (מלאכה) (מלאכה עבודה) לא תעשו (ויקרא כג, ז)
 לרבות חול המועד, ודבר האחד ולוירך המועד שרי דלא לך מן מה איכא
 בן יום טוב לחול המועד, משמע שאין חילוק בין יום טוב לחול המועד

ביאור הגר"א

לו מה יאכל, וכמו שיכתב לקמן, טור, ומה שכתב דרכי המועד ר"ל לצורך
 אוכל נפש, דמורה אפילו מעשה אוכל כמו שכתב בריש סימן תקל"ג א, אבל
 שא צרכי כועד דוקא מעשה הדיוט, כמו שכתב בסימן קמ"ח חקמי' א:
 (3) (דנה) לפי כ"ל הגינה י"א א' ומשמע דסבירא ליה כמאן דאמר מלאכה חול
 המועד דאורייתא אסור, דלא כהתוספות (שם) ודא"ש מועד קמ"ח פ"א סימן א) ורמב"ם
 (י"ג ט"ו א, ו) דקאמר (רמ"א) שהיה כו' להחרי, דאם לא כן הוה ליה למימר
 שחכמים אסרו כפי כו' כמו שכתב בטור, וראייתם דאסור מדאורייתא כמה
 כו' הניא אידך כו' הניא אידך כו', ובמועד קטן י"א ב' לא מביעיא קאמר כו'.
 ואף על גב דאמר שם י"ג א' אם המצי לומר צרם כו', הוה קאי על שבת,
 ולאכחו שהוה מדרבנן, וכן מה שכתוב במגילה כ"א (י"א) כל בקום שיש (כו')
 מופק ואינו יום טוב כו', משמע דמורה בעשיית מלאכה, כמו שכתוב בפרק א'
 שם (ה) יום טוב (אחר טו' י"ט) מלבד שאסור כו' יום טוב לא קבילו עלייה
 כו', ואמרינן בירושלמי (ריש) מועד קטן (פ"ב הלכה ג) אמר רבי אבהו בר
 אילו היה לו כי שימנה עמי התרתי שיעשו במלאכה בחול המועד כלום אסור

מהצית השקף

רמה שאמר מי שלא אכל ביום טוב ראשון ר"ל סעודה שלישית, דאין צריך
 סכה, ישלים לביל יום טוב אחרון, ואחי שפיר, אלא על כרחך דאין חייב
 לאכול ביום טוב סעודה שלישית כלל, ואין לומר דאכתי תיקשי מאי פריך
 הש"ס, דלמא מידי שחל יום טוב ראשון בשבת ולא אכל סעודה שלישית,
 זה אינו, חדא, דדחוק להעמיד המטנה דוקא שחל יום טוב ראשון בשבת,
 וגם אם חל יום טוב ראשון בשבת ליכא למימר דסעודה שבת יש לו
 השלמה בשבת אחרת, ודוקא סעודת יום טוב דומיא דהשלמה דקרבנות,
 כמו שכתב רש"י: וכן כתב הרמב"ם פ"ב י"ג ט"ו פ"ק ד' רמב"ם ע"י. דהנן
 התם (דנה) ערב יום טוב ראשון של פסח של שנה רביעית מן השמיטה
 וערב יום טוב ראשון של פסח של שביעית היה צריך לבער מן הבית כל
 תרומות ומעשרות שהיו לו ולהנן לבעוליהן, תרומה לבחן, מעשר ראשון
 ללו', מעשר שני לאכול בירושלים, מעשר עני לעניים (דנה) ו' וכן נהנה
 ביום טוב אחרון של פסח היה מתורה, דהיינו פרשת (דברים כו, י"ט) בערתי
 הקדש מן הבית, והקשה בירושלמי (שם) רש"י הלכה ה' למה לא התורה בשעת
 הביעור דהיינו ערב פסח, ומשני משום שהיה כשיי לעצמו מבעשר שני
 מה שהיה ראוי לאכילת ימי החג, ולא היה צורך לומר בערתי הקדש,
 ופריך ויתורה ביום טוב אחרון שחרי, ומשני עד כאן מצוה לאכול סעודה
 יום טוב ולא ביער הכל, ואם איתא דביום טוב חייב לאכול סעודה שלישית,
 גם במנחה לא היה לו להתורה עד סמוך לחשכה רהא עדיין צריך לאכול
 סעודה שלישית: ויש שכתב פ"ד פ"ד ב"ד דליש אומרים סוף סימן רצ"א

תק"א

(ב"מ א) פ"י צורך הענין יבין, משמע דביבא איה ב"ו, דיש מחלוקה
 בין הפוסקים בענין איסור מלאכה חול המועד, יש מהם סבורים
 דכל המלאכות שנאסרו אין אסורין כי אם מדרבנן וכל הדרשות שהובאו
 בש"ס בחגיגה דף ה"י (ע"א) כולם אסמכתות הן, דאי סלקא דעתך דאורייתא
 וכי יקילו חכמים כל כך להחרי ככה ענינים בחול המועד כגון דבר האבוד
 וצרכי רבים וצורך חמשה ויתר הדברים שיתבאר החזקן בסמינים הבאים,
 אף שיש כח ביד חכמים לעקר דבר מן התורה ולפעמים אפילו בקום
 ועשה כשמצאו טעם נכון לדבר כמו שכתבו התוספות וליבמות דף פ"ט
 ע"ב בד"ה כיון דלא כו', מכל מקום אין מן הראוי להקל כל כך הרבה
 כמו שהקילו בחול המועד, אלא ודאי דכל האסורים בחול המועד אינו
 אלא מדרבנן. ויש פוסקים דכולם דאורייתא, והא דהקילו בכמה דברים
 הוא על פי הרשות שניתן לחכמים מן התורה במלאכות חול המועד,
 וכדרשנו בחגיגה דף ח"י (שם) כתוב (דברים טו, ח) ששת ימים תאכל מצוה
 וכיום השביעי עוצר לה', מה שביעי עצור ממלאכה, וכדכתיב בהאי קרא
 לא תעשה מלאכה, אף ששת ימים עצורים, אי מה שביעי עצור בכל מלאכה
 אף ששת ימים עצורים בכל מלאכה, תלמוד לומר ובימים השביעי עצרת,
 השביעי עצור בכל מלאכה ואין ששת ימים עצורים בכל מלאכה, הא לא
 פסקו הכתוב אלא לחכמים לומר לך כו' איזה מלאכה אסורה ואיזה מותרת,
 עכ"ל הגמרא. ודו"ק כ"א מלשון דכ"א דסבירא ליה הכי דייקא איסורו מן
 התורה אלא שנמסר הדבר לחכמים, ועל זה חזקו שפיר לשון רמ"א שכתב

[א] ו"א נהגו ב"י, וכן משמע בירושלמי פרק בתרא דמעשר שני הלכה ד' ו
 ויתורה ביום טוב הראשון של פסח כו' שיהיה לו מה לאכול כרגל, ויהודה
 בשחרית, עד כאן מצוה לאכול: [ב] (ב"מ ב) חייב ב' יום וי"א הנזים א"י.
 מפורש בתורה ודברים טו, יד) ועבדך ואמתך כו': [ב*] ביצר ב"י, בפרק ערב
 פסחים (קט"א, א): [ג] ודברים כו', מפורש בתורה (שם): [ד] (פ"ה) אין אדם
 א"י"א כו' פ"י שאין כו', כמו שכתוב בפרק בי רבתי ל' ב' כתוב (קהלת ה, טו)
 דשבתה כו' זה שפחה של מצוה, ללמדך כו', אלא קלות ראש אינה שפחה
 של מצוה, ובירושלמי דמועד קטן (פ"ב הלכה ג) וחביוא הרא"ש בריש מועד
 קטן כלום אסור כו' ופוחתין, מדקאמר ופוחתין אלא דקפידו על זה:
 [טו] (ב"מ ב) חייבים ב"י, כמו שכתוב בסוף קידושין (פ"א, א) סקבא כו',
 ובסוכה ג"א (ע"ב) ג"ו (ע"א) מאי תיקון גדול ב"י, קרא אשכחן ורד"ש כו'
 עכשו שפוקין בשפחה כו', ע"ש:
 תק"א [א] ויחזקו ה"ה הפוסקים, עיין בטור או ברין תורה או מדברי סופרים,
 ועיין התוספות בחגיגה (יה, א) ד"ה חזקין: [ב] ויתר בביבא, חמשה
 דברים, דבר אבד וצרכי רבים ומעשה הדיוט וצרכי המועד ובטביל פועל שאין
 (פ"ק ה) ו"א נהגו כו', וכן משמע בסוכה כו', דהנן דף כ"ז ע"א ארבע עשרה
 סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, אחת ביום ואחת בלילה, דברי רבי
 אליעזר, וחכמים אומרים אין לומר קצבה, חזן מליל יום טוב ראשון חייב
 דגמרינן בגיורה שיה מבעיה הלילה ראשונה חיבה לאכול מצוה, וההבנה
 הפשוטה במ"א, דאי סלקא דעתך דבעי למיכל ביום טוב סעודה שלישית
 אם כן אמאי אמר רבי אליעזר ארבע עשרה סעודות, הא חמס עשרה ניהו
 עם סעודה שלישית של יום טוב ראשון, ולפי זה מקשים העולם, ואלא
 כ"א ר"אין צריך לאכול סעודה שלישית ביום טוב, מכל מקום תיקשי הוה
 לו לומר חמס עשרה סעודות דהא תוף שבעת ימי סוכה על כרחך איכא
 יום שבת ושבת על כרחך לאכול סעודה שלישית כו' וכן נזקק איכא
 העולם קושיא בלי דברי כ"א, דאם נאמר דגם ביום טוב צריך לאכול שלש
 סעודות כל שכן דקשה טפי דהוה ליה ברוב שנים שיש עשרה סעודות, אכן
 לענין דין קושיא מ"א ובין קושיא העולם לא קשה מידי, דאיתא התם
 מאי טעמא דרבי אליעזר, דלענין קושיא ר"א, דאם נאמר דגם ביום טוב צריך לאכול שלש
 סעודות כל שכן דקשה טפי דהוה ליה ברוב שנים שיש עשרה סעודות, אכן
 לענין דין קושיא מ"א ובין קושיא העולם לא קשה מידי, דאיתא התם
 אחת ביום ואחת בלילה אף סוכה אחת כו', וחכמים אומרים מה דירה
 בעי אכיל ואי בעי לא אכיל אף סוכה אי בעי כו', חזן ליל יום טוב ראשון
 דגמרינן מחג המצות כנוכר לעיל, והקשו התוספות (שם) דהא אין ור"ן (שם)
 י"ב ב"ה ב"ה ר"א) על חכמים דאמרו בסוכה אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל
 והאמרין בברכות (ט"ו ב) אם שכח יעלה ויבא בברכת המזון ביום טוב
 צריך לחזור ולברך ברכת המזון החייב לאכול פה, ותירץ הר"ן מאי דאמרו
 רבנן אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל היינו משים מצות סוכה, אבל משום
 יום טוב ודאי צריך לאכול פה, ונפקא מינה אם ירדו גשמים דבליל יום
 טוב צריך לאכול על כל פנים כו"ה פת בסוכה, אבל בשאר ימים אם ירדו
 גשמים די אם אוכל פת חזן לסוכה ויוצא משום אכילה יום טוב, עכ"ל.
 וגם להר"ן צריך לומר וליישב לשון חכמים שאמרו מה דירה אי כו' ואי
 בעי לא אכיל, הא תוף שבעת ימים על כל פנים איכא יום השבת דצריך
 לאכול פת שלש פעמים, ועל כרחך גם כן צריך לומר כדברי הר"ן שכונת
 חכמים כמה שאמרו מה דירה כו' אי בעי לא אכל מצד טבע האדם ומנהגו,
 ומה שחייב לאכול בשבת היינו משים מצות יום השבת, כן בסוכה אי בעי
 לא אכל מצד מצות סוכה, ולפי זה לא מביעיא דראיית מ"א ליתא, דאפילו
 ח"כא שחייב לאכול ביום טוב סעודה שלישית מכל מקום אתי שפיר בה
 שאמר רבי אליעזר ארבע עשרה סעודות ולא יותר, דהא חייב לאכול בסכה
 אמר רבי אליעזר, כזה די ארבע עשרה סעודות מה דירה כו', וסעודה
 שלישית היא מצד מצות יום טוב ולא משים סכה, ואינו חייב לאכול בסכה
 אם ירדו גשמים, וגם קושיא העולם לא קשה מידי, דגם בסעודה שלישית
 שכתב לא קשה מידי וחכי אמר רבי אליעזר, מה דירה אחת כו' בכל שבעה
 הימים מצד טבעי ומנהגי בני אדם, כמו שצריך לומר לרבנן כנוכר לעיל.
 אלא אין כוונתו כ"א כהנהגה הפשוטה, אלא דאיתיה מדברי הש"ס אחר זה,
 דתנן בסיפא דמתניתין ועוד אמר רבי אליעזר מי שלא אכל יום טוב ראשון
 (כן היא גירסא הנכונה כמו שכתב מהרש"א) שם י"ג (י"ג) ישלים ליל יום
 טוב אחרון, ופריך והא אמר רבי אליעזר ארבע עשרה סעודות חייב לאכול

הקלא (א) מצוה עיין ט"ז. גמרא מועד קטן דף י"ד א' ועיין סימן חס"ח [סיעף ה] בערב פסח אחר הצות אסור לגלח, הא בשאר ערב יום טוב בשבט מותר, אבל לכתחלה יש לגלח קודם הצות, עיין סימן רנ"א [סיעף אות ה' במ"א בשם האר"י ז"ל וספר הנונה י ב; פרי עץ חיים שער בנהא ומעריב פ"א], ועיין ב"ח [סימן] רנ"א, ובשאר דוכתי משמע שבת ויום טוב שולין. ועיין בגמרא [הגין] ואי"ה במקום אחר [סימן] רס משבצות זהב אה"א [יבואר עור. ועיין במה שאכתוב אי"ה באות ב' עור מזה: (ב) אש"ל. עיין ט"ז. טור [עמוד קנ"ד] דלא כר"ת [המבא בטור ספ] רמי יודע, ולא [פליג] [פלוג], ודווקא מי שיצא מבית אסורין בסעוף ד' דקלא אית לה. והמגלה בחול המועד כל הראש משמע לכאורה דליה איסור תורה, כי אם דרבנן שלא יהא מנוול. ועיין ב"י [עמוד קנ"ה ד"ה יא] במה שכתב בעיא דאבידה [מועד קטן סו] למאן דאמר מלאכת חול המועד דין תורה יש לומר מן התורה אסור היינו גילוח כל הראש, ועיין אליה רבה [ס"ק] א' וסימן חק"ל במ"א דלהרמב"ן [מועד קטן ד"ה עור אה] כל שאין צורך המועד מן התורה אסור, ויש לומר גילוח כל הראש אין כל כך יסור, או מלאכה שאפשר לעשותה מערב יום טוב אף באוכל נפש יש אומרים דמן התורה אסור, וניוול לא הוה כי אם שלשים יום, דומיא דגדל פרע [במדרב"ג ה ע"פ הענין יו. א]. ומה שכתוב בשו"ע [סיעף א] מצוה לגלח ערב הרגל, בגמרא אין זה מבואר, ועיין מ"א [ס"ק] י"ד ואי"ה שם יבואר עוד דיש לומר שלא יכנסו לרגל מנוול היינו יותר משלשים יום: (ג) ונתרפא. עיין ט"ז. וכבר כתבתי באה"ב דלא קיימא לן כר"ה, אפילו לספק ספקא שמא הלכה כר"ת לא משינון ליה. ואם גילה במועד צ"ע אי לוקה ככת מדרות, עיין ר"מ ז"ל פ"ק ו' מהלכות יום טוב הלכה א', דיש לומר הואיל ורק קנס דרבנן שלא יכנס מנוול לא הוה איסור מלאכה דרבנן ואין לוקה, וכן בספק בעיא דלא איפשטא אבידה [מועד קטן יו. א] וכיוצא יש לומר דאין לוקה מכת מדרות בספק בעיא, שאי אפשר ללקות על הספק, עיין ב"י [רצ"ד] [סימן רצ"ו] [עמוד שבה ד"ה ומ"א ופולין] הנהיג בעיזא ושיבוטא, יע"ש : (ד) ונא. עיין ט"ז. דכל שהיה לו פנאי קודם הרגל אסור במועד בכל אלו גם כן מדרבנן על כל פנים: (ה) וכן. עיין ט"ז. בי"ד [סימן] שלי"ח אות ו' האריך, ועיין מ"א [ס"ק] ד' ובעטרת זקנים אות א', ויראה דווקא נידוי על ממון לפיכך בעל

תקלא א אין עיין מ"א. עיין ט"ו [אות ב] ככתבי למאן דלומר מן המורה חול המועד אסור בלא אכד ולא לעורך המועד יש לומר כל שאפשר מערב יום טוב מו אסור מן המורה לחד מאן דלמר, כמו אוכל נפש זיוס טוב כהאי גוונא. ועיין סימן ש"ג [מ"א ס"ק] כ"ב וסימן ש"מ נמ"א [נאל אברהם ר"ש הסימן וואו א] אי נטול שער ככלי ואינו נרדף לשער או לנפרים אי חייב בשבת ויום טוב מן המורה, יע"ש: **ב אנוס**. עיין מ"א. אות ו'. ועיין סעף ה' דלקמן דווקא גליענא, ומיעה נאנוס אחר דלא מפסמא כל כך אף גליענא אסור, ולא דמי לכל שאסרו מפני מראית עין נחמדי מדרים שרי כשהוה דרבנן [מ"א סימן א ש"ק טו], כאן אמרו וקנסו שלא יהא מנוול צרגל, הלכך אף גליענא אסור אף נאנוס, דגם לדידיה ציוא להקל בכל מקום אף למאן דלמר חול המועד מדרבנן אסור: **ג ביד ישרא**. עיין מ"א. ועיין ר"מ ז"ל פ"ק ו' מהלכות יום טוב [נלכ"י ט] גרם נמשנה [מיעד קטן יו. ב] והעולם ממוחאה לטהרה, הוא הדין טמא מת וכוונא, יע"ש נמניד משנה מזה: **ד שדהתירה**. עיין מ"א. המחבר פסק כרמב"ם, אבל הכ"ס השמיר כעור ורש"י, ומשמע לכאורה דאין תלו רק אס שלמו יתי הנדוי, לדידן שצעה ימים, חוק הרגל, בין עיקש מניח דין שיצו לו קודם הרגל או מן הרגל שרי כיון דלא שלמו שצעה ימים עד המועד, ול"ע:

מהצית השקל

האבוד מכתוב [ויקרא כג, י] כל מלאכת עבודה לא תעשו ופירש רש"י [שם] הן שרבו האבוד ויקרי מלאכת עבודה, מכלל דבחול המועד שרי, דאי לא מצינו בשום מקום חילוק בין סתם מלאכה שאינו דבר האבוד ובין דבר האבוד למה לי קרא ביום טוב חיבת מלאכת עבודה לאסור אפילו דבר האבוד, דמחויבי חיובי נחלק בנייהם ונתייר דבר האבוד, אלא ודאי דבחול המועד מותר דבר האבוד, קא משמע לן קרא ר"ם טוב חמיר ואסור אפילו דבר האבוד. אבל מה שאינו דבר האבוד זגא אין בו צורך המועד אסורים מן התורה בחול המועד, וחכמים הוסיפו לאסור כמה דברים אף שהם צורך המועד או יש בהן דבר האבוד כאשר התק"ה שיע"ע ז"ל. הוא מזה שכתוב שם סעף א' ב"ב"ה שהאר"י ז"ל ובי"ד [סימן] תק"ה שיע"ע ז"ל, והוא מחלוקת אמוראים [ומיה קטן ונהפח החביונה בין קטנים ובין גדולים, והוא מחלוקת אמוראים [ומיה קטן יו. א] דשמואל חמיר חבית קטנה וליכא טרחא יתירה אבל לא גדולה דאיכא טרחא יתירה, ורב דימי מנהדרעי מחיר חבית גדולה דאיכא הפסד הרבה דדרך ליתן בו יין הרבה, אבל קטנה לא, ופסק הרמב"ם ינה ט"ה, וכן נראה מהראש"ש ז"ל כדכרי שניהם להקל הואיל ואיסור מלאכה בחול המועד דרבנן, וכן פסק בשו"ע שם: דאמרינן דהפ"ה ז"ל, הוא במסכת פסחים דף ק"ה ע"א [וכן הוא במסכת מכות דף כ"ג] אמר רב ששה מטום רבי אלעזר בן עזריה כל המכזה את המועדות כאלו עובר עבודה זרה, שנאמר [שבת יז. י] אלהי מסכה לא תעשה לך זכחים בתורה [שם, יח] את חג המצות חשומר, ופירש רשב"ם [פסחים שם ד"ה כל המכזה] כל העושה מלאכה בחול המועד, וכתוב את חג המצות חשומר ונפקא לן מנייה במסכת חגיגה [יח. א] איסור מלאכה בחול המועד, עכ"ל, ובענין זה פירש רש"י במסכת מכות. אלא צריך ביאור, דמלשון מ"א משמע דבא להביא ראיה דעל כל פנים אפילו נאמר כהפוסקים דמלאכות חול המועד הוא דרבנן אף על פי כן עונשו גדול שרומה לעובד עבודה זרה, אם כן אין ראיה מרש"י, דרש"י לשיטתיה אזיל דסבירא ליה במועד קטן ריש פ"ק מי שהפך יא. ב ד"ה אלא אפילו דמלאכות חול המועד הוא דאורייתא, וכן כתבי התוספות על שם רש"י במסכת חגיגה דף י"ח ע"א ב"ה חילוף של מועד דרש"י במסכת מועד קטן סבירא ליה דמלאכות חול המועד אסורים מדאורייתא, וגם רשב"ם אפשר סבירא ליה דהיי דאורייתא. ואם נאמר דכיונהו דלמאן דאמר דרב רבנן וכל הדרשות שהובאו במסכת חגיגה הם רק אסמכתא כמו לדודיה, צריך לומר דהיא הקיטא שהקיש רבי אלעזר בן עזריה בפסחים ובמכות לעובד עבודה זרה גם כן הוא אסמכתא, אם כן אפילו למאן דאמר דרבנן עונשו גדול, [דואם כן חיקיש מנא ליה לבי"א, דלמא באן דאמר דרבנן מוקי האי הקיטא למלאכות חול המועד, וכנראה מדברי הרמב"ם פ"ק ו' מהלכות יום טוב דין ט"ז שכתב וז"ל, כשב שצוה לענג ולכבד השבת כך כל המלאכות היו שבתות רבות וכוונתו להענין המצוה לענג ולכבד השבת כך

עכ"ל, הרי שכתבו התוספות להדיא אי מלאכות חול המועד דרבנן לא קאי המבזה את המועדות לענין מלאכות חול המועד, עכתי"ד ויפה הקשה. וברוח צריך לימר דאולי כונת מ"א דאפילו למאן דאמר דרבנן עונשו [חמיר] ז' דהא חזוין למאן דאמר דאורייתא חמיר כל כך שדומה לעובד עבודה זרה, אם כן אפילו למאן דאמר דרבנן ניהו דלא חמיר כל כך מכל כקוב חמיר הוא, ונדאי א' יחילקו הפוסקים מהיפך להיפך דלמאן דאמר דאורייתא חמיר כעובר עבודה זרה ולמאן דאמר דרבנן יהיה איסור קל. ועיין בסנהדרין דף צ"ט ע"א וברפ"ג ד' דאבות [וכשה יא]: ובסימן קפ"ה סע"ה ז' שי"ע דדי בבי"ד פירות, דאמרינן [שם טע"ו] אס טכח בברכת המזון שכתב דצה א ביום טוב יעלה ויבא ויכר החחיל כרבת הטוב והחמייב צריך לחזור לראש ברכת המזון, דשבת ויום טוב לא סגי דלא אכיל פת, אבל בראש חודש אם שכח יעלה ויבא בברכת המזון אינו חוזר לראש ברכת המזון דאין סעודה ראש חדש חשובה כל כך, דאין צריך לאכול פת וסגי אם אבל פירות, רק שלא יענה, וכתוב שם בחול המועד דינו כראש חודש, אם כן על כרחך צריך לומר דגם בחול המועד אינו חייב לאכול פת: **יב"ב** בקוב נראה אי אבתחלה מצוה אפ"ה פת, אפשר נחמין דהא כתב הרב ב"י בחבורו הארוך [סימן קפ"ה עמוד י' ד"ה ויהיו] בשם תשב"ץ [סימן ר"ו] שכתב וז"ל, דבחול המועד אין מחזירים אותו כי אם בסעודת שחרית ובשיל לילה, אבל אם אבל בחצי היום סעודה אחרת אינו חוזר, עכ"ל, הרי דלדעת תשב"ץ צריך לאכול פת בחול המועד פעם אחת בלילה ופעם אחר ביום, וניהו דלא קיימא לן כותיה בסימן קפ"ה לענין ברכת המזון לחזור ולבדק ברכת המזון, מכל מקום לכתחלה יש להחמיר כדכרינו ולאכול פת:

תקלא (ב) אנוס ז"ל. ד"א מוכחא ב"הא בז', והוא גם טעם דאפילו גילה קודם המועד דאסור לגלח במועד, דלא כר"ת [הואב כשרי יש הסימן] דחמיר, והיינו גם כן משום דלא מוכחא מלתא כל כך: **יא יא"י**. א' ד"ה א"ה א"שן שיערב יום טוב. ונודע זה לכל בני העיר, כגון שנאבד לאומן אבדה בערב יום טוב הדיה טרוד על ידי זה ואין להם אומן אחר, מכל מקום לא מוכחא מלתא כולי האי ויש לחשוף לאחרים הבאים ממקום אחר, ועיין ב"י: (ב) ד' שדהתירה ז"ל. והביא פסק ב"י, דביורושלמי [מועד קטן פ"ג הלכה א] מקשה על המשנה דקתני ומנורה שהתירו לו ברגל, כמה נפטר, אי התירו לו קודם הרגל היה לו לגלח קודם הרגל ולמה הותר לו הגילוח ברגל, ואי לא התירו לו קודם הרגל גם כן אין להתיר לו הגילוח ברגל, הדיה לו לפיכך לבית דין שיתירו לו קודם הרגל והיה אפסור לו לגלח קודם הרגל, ומשנה דמיינו שהתירו לו קודם הרגל אלא שיום שלשים בן זמן ייוב שנידוהו הוא ביום טוב, ופירוש דבריו, ניהו דקיימא לן [ויהי ח"ו שרי עיין י"ג בין שנידוהו בשביל ממון או כשבביל אפקורתא דרשיאם להתיר

הגהות והערות

- [א] פ"ז כתב הטור שם [עמוד ק"ז] נדעה דרש"י, ועיין ג"י שם סוף ד"ה ומתיר:
- [ב] נ"בא נבאדוהו וילגה תר"י:
- [ג] פ"ז ה"א נ"ג"י נכ"ס השב"ץ, ח"ב ל"א לפיני נבאדוהו מצ"ע ד"ן על י"ט

תקל א חול המועד שהן הימים שבין ראשון של פסח לשביעי ושבת ראשון של חג לשמיני מותרים בכל מלאכה מן התורה אלא שחכמים אסרום במקצת מלאכות אע"ג דילפינן להו מקראי טובא (שמות כג טו, ויקרא כג ד, ו דברים יז י) אסמכתות בעלמא ניהו אבל עיקרן אינו אלא מדרבנן. כן כתבו המוספות בפרק ג' דמגיגה (י"א. ד"ה מולו) והרא"ש גריש מועד קטן (פי"א) דלע"ג דמדוכתי טובא משמע דאיסור מלאכה בחולו של מועד דאורייתא מדוכתי אחריתי משמע שהן מדרבנן והכריעו דקושטא הכי הוי דלא מיסתרי אלא מדרבנן וכן כתב שם המרדכי (פי"א גמלה) ומיהו כתב גס רבי אליעזר ממין (יראים השלם סו"ס דש) דחול המועד אסור במלאכה מדאורייתא ורבינו כתב בסיומן תקל"ו דלרב אלפס מלאכת חול המועד היא מדאורייתא ושם (רס"ד: ד"ה ומיהו) אכתוב שאינו יודע מנין למד רבינו שהרי"ף סובר

הלכות חול המועד

סימן תקל

פרטי רחמי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] איסור מלאכה בחול המועד היא מדרבנן: ועיין בסימן הקל"ו:

א חול המועד שהן הימים שבין ראשון של פסח לשביעי ושבת ראשון של חג לשמיני (א) מותרין בכל מלאכה מן התורה אלא שחכמים אסרום במקצת מלאכות. אף על גב דילפינן להו מקראי טובא אסמכתות בעלמא ניהו. אבל עיקרן אינו אלא מדרבנן. הילכך התירו דבר האבד פירוש שהוא אבד אם לא יעשנו והתירו כל צרכי רבים. ואפילו צרכי יחיד אם אינו מעשה אומן. והתירו

כן: ודעת הרמב"ם בפרק ז' מהלכות יו"ט (ה"א) כדעת המוספות והרא"ש דאין איסור מלאכה בחול המועד אלא מדרבנן. ונימוקי יוסף כתב גריש מועד קטן (א. ד"ה גמ') שהרמב"ן (פי"א) שם ד"ה עוד אינו הטיל פשרה ואמר שכל מלאכה שאינה לצורך המועד ואינה דבר האבד אסורה מן התורה ושהיא לצורך המועד מותרת בין במלאכה אומן בין במלאכה הדיוט אף על פי שאינה דבר האבד וכן כל שהיא דבר האבד מותרת אף על פי שאינה לצורך המועד ואע"ג דאית ביה ערסא יתירתא וחכמים מדנריהס אסרו קצת מלאכות אלו ועיקר חולו של מועד ודאי דבר תורה הוא ולזה הסכים הרשב"א סוף פרק קמא דעבודה זרה עכ"ל. וגם המגיד (פי"א ה"א) כתב דברים אלו בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל: ור"ע"ד נראה דאיסור מלאכה בחול המועד דבר תורה כדמשמע בסוגיא שזפרק אין דורשין (מגיגה י"א) אלא שהתורה מסרה לחכמים שיאסרו המלאכות שנראה להם ויתירו מה שנראה להם וכעין מה שכתב הר"ן גריש יומא (א. ד"ה יוס) גבי עינויי דיוס הכפורים בר מאכילה ושחיה וכן מבואר בהדיא בפרק אין דורשין נברייתא לא מסרו הכתוב אלא לחכמים לומר איזו מלאכה אסורה ואיזו מותרת ואף על פי שהגהות מיימון (פי"א אות ג) כתבו דאין לדקדק מאכאן דמדאורייתא הוא דאי אפשר שיהיו חכמים מקילין כל כך אם היה דאורייתא לאו מילתא הוא דאין קולות הללו גדולות ממה שהקילו דיוס הכפורים לרחוץ פניהם המלך והכלה כדי שיהיו נראים יפים וקולי אחרוני דשרו התם (עי' יומא עג): וב"ש הי"בך התירו דבר האבד והתירו כל צרכי רבים ואפילו צרכי יחיד אם אינו מעשה אומן והתירו כל צרכי המועד ואפילו בדברים האסורים התירו בשביל הפועל אם אין לו מה יאכל. הכל

תקל א חול המועד וכו' עד אסמכתות בעלמא ניהו. כן כתבו המוספות בפרק ג' דמגיגה (דף י"א). והרא"ש ריש מועד קטן מיהו נב"י הניא דעת הרמב"ן והרשב"א דעיקר חולו של מועד ודאי דבר תורה הוא והיינו כשאינו לצורך מועד ואינו דבר האבד אבל לצורך המועד אי נמי שלא לצורך המועד אלא שהוא דבר האבד מותר מן התורה לגמרי אלא שהחכמים אסרו מדנריהס קצת מלאכות אלו ודיעה זו נכונה לפע"ד והוא דכיון דציוס טוב לא התירה התורה אלא לצורך אוכל נפש מכלל דבחולו של מועד מותר כשהוא לצורך המועד אפילו אינו אוכל נפש ומדכתיב (ויקרא כג ט) כל מלאכת עבודה לא תעשו שהוא לומר אפילו מלאכת דבר האבד אסור כמו שפירש רש"י בפרשת אמור (שם ד"ה מלאכה) מכלל דבחולו של מועד מותר דבר האבד דאם לא כן מאי איכא בין חולו של מועד ליוס טוב: והכי איכא להדיא בחורת כהנים (סדר אמור פרשה י"ג

אות ה-ו) וכל מלאכה לא תעשו הרי זה צא ללמד על ימי מועד שהם אסורים במלאכה יכול יהיו אסורין במלאכת עבודה חלמוד לומר הוא הוא אסור במלאכת עבודה ואין ימי מועד אסורין במלאכת עבודה וכו' ומה שאמרו בפרק שני דמגיגה שהתורה מסרה לחכמים אינו אלא שהם יבחנו איזו מלאכה אסורה לפי שאינו דבר האבד ואיזו היא דבר האבד ושירא אבל כשאינה דבר האבד כלל אסורה דבר תורה מדאילטריך קרא ציוס טוב למיכתב מלאכת עבודה: ואם תאמר לדעת המוספות והרא"ש דחולו של מועד מותר לגמרי מן התורה למה נכתב מלאכת עבודה גבי יוס טוב לימא קרא סתמא כל מלאכה לא תעשו דכיון דאין חילוק בין מלאכה למלאכה דציוס טוב אסור אפילו דבר האבד ובחולו של מועד מותר אפילו אינו דבר האבד מהי יחיי לחלק וי"ל דאי כתב סתמא סלקא דעתך אמינא דכי היכי דשרי ציו"ט אוכל נפש הוא הדין דשרי נמי דבר האבד אע"פ שאינו אוכל נפש דכך היא הסגרא מנחון להכי כתב מלאכת עבודה לאורויי דלע"פ דאוכל נפש שרי אפילו הכי דבר האבד אסור היפך הסגרא: אך קשה להרמב"ן בפירושו לתורה בסדר אמור דמשיג על רש"י ופירש דמלאכת עבודה דקאמר קרא הכי פירושו מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש דאוכל נפש מלאכת הנאה תקרא ושאינה אוכל נפש מלאכת עבודה תקרא ובסדר צא דקאמר קרא (שמות יב טו) בפירוש אף אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם כתב קרא סתם כל מלאכה לא יעשה בהם אבל צאר פרשיות כתב קרא מלאכת עבודה להורות דמלאכת אוכל נפש שריא ומשום הכי נצבת (עי' ויקרא כג ג) וציוס הכיפורים (שם כה) כתב נסתם כל מלאכה לא תעשו משום דאוכל נפש נמי אסור השתא לפי זה קשה מנא ליה להרמב"ן מקרא דמלאכת דבר שאינו אבד אסור בחולו של מועד מן התורה וי"ל משמעו דבר האבד שאין זה לפי פשוטו של מקרא מטעם הקושיות שהקשה שם אבל מדרש חכמים בחורת כהנים (פר"י) דכתיב הוא הוא אסור במלאכת עבודה ודאי לא דרשינן לה אלא לענין דבר האבד דמלאכת עבודה אע"פ דפשוטו פירושו מלאכה שאינו אוכל נפש דרשו חכמים דמשמעו גם כן מלאכה שיש בו לורך ואסרון כיון וזה מוכרח מדאילטריך קרא למיכתב הוא למידרש הוא אסור ומלאכה ויודר שריא

דהרמב"ן לא השיג אפירוש רש"י אלא צמה שפירש מלאכת עבודה שהקשה שם אבל מדרש חכמים בחורת כהנים (פר"י) דכתיב הוא הוא אסור במלאכת עבודה ודאי לא דרשינן לה אלא לענין דבר האבד דמלאכת עבודה אע"פ דפשוטו פירושו מלאכה שאינו אוכל נפש דרשו חכמים דמשמעו גם כן מלאכה שיש בו לורך ואסרון כיון וזה מוכרח מדאילטריך קרא למיכתב הוא למידרש הוא אסור ומלאכה ויודר שריא

תקלוז א. משנה מועד קטן דף י"א [ע"ג] וי"ב [ע"א] וזכרי יוסי וזמנא שם: ב. משנה ס"ד דף ב' [ע"א] ודף ו' [ע"ב] כרבי אליעזר בן יעקב, הסכמה הפוסקים יר"ק ס"ד פ"ג ב. ג. ר"ש ס"ד פ"א סימן ט: המניס יום טוב ט. ד: ג. רש"י ס"ד ד"ה לא יסקו: (* פירוש שלי לה במטר השמים, וטור תמיד קע"א): ג. ס. נ. א. [ב] בגמרא: ד. משנה ס"ד דף ב' [ע"א]: המניס ס"ד א. ב: ה. ברייתא ס"ד דף ד' [ע"א] וזכרי אלעזר בר שמעון: ו. מומנא דרבי וירא שם [דמניס] ס"ד א. ב. יר"ק ס"ד א. ב. ר"ש ס"ד פ"א סימן ב: ג. ברייתא ס"ד [דמניס] ס"ד:

ציונים לרמ"א

תקלוז א כל בו [ח"ט סימן כ"ד]

הגהות והערות

טוון כשהיה רמ"א פלאג קמ"ה נדפס כאן "עכ"ל כ"י" וכן כתב נאר היטב סוף ס"ק ב. ולאטם תמנ"ה הדברים אמת בני"י [עמוד קב ד"ה ר"ה] אך יותר נראה דל"ל "עכ"ל מנוד משנה [סוף הלכות יום טוב], דהוא מתאים יותר לנסח המנהג נמנ"א. ועיין מהלכות השקל:

[ד] בשי"ב הגירסא נמי רק שלא יועיל ההנהגה, ומשם שכתב המנ"א "שפחה לזמרה" מקורו בגמרא ס"ד: תקלוז א י"ב כתב המנ"א "לימנע" מדבר בני"י:

[ב] נ"ס מהדורות וילנא תל"ג:

[ג] נ"ס בקבלת דפיטס מהדורות וילנא תר"ס: דו כ"כ הדפיטס נדפס כאן ס"ק ט"ף על מינה "האבד" אך מקומה זכרון הוא בסימן תקלוז והענייניו נ"ס:

[ה] עיי' בארמ"ט מוספות יום טוב עירובין פ"ה משנה י' [ד"ה ותמנע], ועיין לה דמנ"א אמת אמת ויוני

הוממו ה"לכך חוששין שמה לא יועיל הושגת האחרת ולפיכך אין טורחין מספק, עכ"ל. וזש"לטי הגבירים [שם י"ג, א אות ד] "פירש כשפרח צמרה מינה לא מהני החזרה, ע"ש:

תקלוז ב [ש"ך חלק א' סימן ק"י"ג]:

א ממי הגשמים. ואפילו אינו דולה אלא ממשין כרגל אסור, מפני שקופו ללות כשיחטרו: **ב** שלא פסקו. **ג** יומשך מן הנהר הגדול. אבל פסקו, אפילו אינו זהו הנהר מים שלא יבואו ללות גדלי אסור, משום לא פלוג:

שהתחיל להשקותה קודם לכן אם לא ישקנה עכשיו תפסד אבל שדה י"ב שביון שאין משקין אותה אלא להשבותה יותר אסור להשקותה:

ב [ד] אפילו בבית השלחין לא התירו אלא היבא דליבא טירחא יתרא כגון מן המעיין י"ב בין חדש בין ישן [שהוא ממישיבו ומשקה אבל לא ידלה וישקה] מן הבריכה [או א ממי הגשמים מקובצים] מפני שהוא מירח גדול אפילו ערוגה אחת חציה נבוח וחציה נמוך אין דולים ממקום נמוך להשקות מקום נבוח:

ג ' (א) נהרות המושבין מן האגמים מותר להשקות מהם בית השלחין במועד והוא ב שלא פסקו [ובן הבריכות שאמת המים עוברת ביניהם מותר להשקות

כיון שדלי הוא שדרכו להפסיק לפעמים כשאינו הנהר גדול מאוד. ואם אמת המים עוברת ביניהם, פירוש שאותו אמת המים שמונה נח להריצין הוא עומדת בין המריצים, אלא שאין אורך אומה אמה כלאורך המריצין ועל כן אין משקין כל השנה אלא מן המריצין שאורך כלאורך השדה, בזה מותר, כיון שעל כל פנים האמת מים הולכת גם כן לקצת אורך השדה יכול להשקות מן האמה עצמה אפילו אין רוב השדה י"ב ראוי להשקות ממנה, דמכל מקום יכול להשקות בחרי זמני, כן נראה לי פירוש זה. והב"י [עמוד קעג ד"ה ויבואר ד"ה ונראה]

ערך ד"ה למהרי"ק"ש

תקלוז ב' צ"ע א דבר האבד נראה מדברי הרב המחבר ז"ל דשרי, ממה שהזכיר לכתוב דבר חידוש שמה יסמך [תקמ"ה] [תקמ"ה] דין ט"ו. יכן נראה ממה שכתב הדברי"ד ז"ל [יש יום ג' ד] כגון אגרות שלם דשרי שמה לא ידעמן מילין:

שיערי תשובה

תקלוז א. דבר האבד מותר, וכתב בר"י יוסף [אות א] כשם מהד"ט פירובינצאל בחשובה כתי"י [סימן נח] להדפיס ספרים בחול המועד אף שיש לו פועלים שפסק להם שכרם קבוע בין אם יהיה לו פועלה בין אם לא יהיה [לך] לא מיקרי דבר אבד בשביל שכר פועלים, מאחר שכלאבת הדפוס עצמה אינה דבר האבד, וגם אם יקח פועלים שאין להם מה לאכול אסור דאין אדם רשאי לעשות מלאכה בחול המועד כדי לתת שכר לפועל שאין לו מה יאכל, ע"ש. והבר"י יוסף כתב על זה ועיין לקמן סימן תקמ"ב ובמה שכתבו האחרונים והד"ק, עכ"ל. ור"ל, דהם משמע שרשאי לתת מלאכה לפועל שאין לו מה יאכל, וכן כתב [בר"י יוסף] בסימן תקמ"ב [א"ת ב] שדברי מהרי"ב צדכין ישוב. ולענין סבירא לית דרוקא שהמלאכה יש בה קצת [צורך] ליום טוב, מה שאין כן מלאכת הדפוס שהוא רק להרווחה. ועיין בנודע ביהודה ההודיא קמא [אות סימן ג' ד"ה ג] ומהדורא תניא [אות סימן ד'] שהבאיתו בסימן תקמ"ב [סיק א] ועיין לקמן סימן תקמ"ה [סיק א]. מה שכתבתי בזה בשם מור וקציעה [שם ד"ה להדפיס] ":

ביאור המ"א

תקלוז א. [א] [מניח א [הגן] מיהו כב"י ב"י, שהראב"ד [הוא] מביקו יוסף וירקון] הקשה בדפדק ב' [מועד קטן י"ב ב] אסיקנא דכל דבר האבד מותר ואפילו בטרחה, ובפרק קמא [שם ה, א] אסרינן אפילו טירחא וז"ל דאסרינן אפילו ערוגה שחציה כו', ובפרק ב' [שם י"ב, א] פליגי שמואל ורב דירי כו' חייב לטירחא וכו' כו', ומירץ דכל ענין זה נבסר לחכמים, ולפי אבדתו החזיר את טירחו כפי טראי להחיר, ועיין נמוך יוסף בפרק א' [שם א, ב] דהה"ע עין לברייתא [שם ה, א] דמכלין לירקות כו', ע"ש: [ב] [ועיין] פ"ב ב' א"כ שיהי כו', מתניתין [שם] כ' א' ונכרה שם: [ג] [שהתירו] כו' לשיין חטור [נפשו קטא] והוא מתניתין שם ו' ב' וזכרי אליעזר בן יעקב, ופירוש דע"כ שלא כו' ר"ל

הוממו ה"לכך חוששין שמה לא יועיל הושגת האחרת ולפיכך אין טורחין מספק, עכ"ל. וזש"לטי הגבירים [שם י"ג, א אות ד] "פירש כשפרח צמרה מינה לא מהני החזרה, ע"ש:

תקלוז ב [ש"ך חלק א' סימן ק"י"ג]:

א ממי הגשמים. ואפילו אינו דולה אלא ממשין כרגל אסור, מפני שקופו ללות כשיחטרו: **ב** שלא פסקו. **ג** יומשך מן הנהר הגדול. אבל פסקו, אפילו אינו זהו הנהר מים שלא יבואו ללות גדלי אסור, משום לא פלוג:

שהתחיל להשקותה קודם לכן אם לא ישקנה עכשיו תפסד אבל שדה י"ב שביון שאין משקין אותה אלא להשבותה יותר אסור להשקותה:

ב [ד] אפילו בבית השלחין לא התירו אלא היבא דליבא טירחא יתרא כגון מן המעיין י"ב בין חדש בין ישן [שהוא ממישיבו ומשקה אבל לא ידלה וישקה] מן הבריכה [או א ממי הגשמים מקובצים] מפני שהוא מירח גדול אפילו ערוגה אחת חציה נבוח וחציה נמוך אין דולים ממקום נמוך להשקות מקום נבוח:

ג ' (א) נהרות המושבין מן האגמים מותר להשקות מהם בית השלחין במועד והוא ב שלא פסקו [ובן הבריכות שאמת המים עוברת ביניהם מותר להשקות

כיון שדלי הוא שדרכו להפסיק לפעמים כשאינו הנהר גדול מאוד. ואם אמת המים עוברת ביניהם, פירוש שאותו אמת המים שמונה נח להריצין הוא עומדת בין המריצים, אלא שאין אורך אומה אמה כלאורך המריצין ועל כן אין משקין כל השנה אלא מן המריצין שאורך כלאורך השדה, בזה מותר, כיון שעל כל פנים האמת מים הולכת גם כן לקצת אורך השדה יכול להשקות מן האמה עצמה אפילו אין רוב השדה י"ב ראוי להשקות ממנה, דמכל מקום יכול להשקות בחרי זמני, כן נראה לי פירוש זה. והב"י [עמוד קעג ד"ה ויבואר ד"ה ונראה]

ערך ד"ה למהרי"ק"ש

תקלוז ב' צ"ע א דבר האבד נראה מדברי הרב המחבר ז"ל דשרי, ממה שהזכיר לכתוב דבר חידוש שמה יסמך [תקמ"ה] [תקמ"ה] דין ט"ו. יכן נראה ממה שכתב הדברי"ד ז"ל [יש יום ג' ד] כגון אגרות שלם דשרי שמה לא ידעמן מילין:

שיערי תשובה

תקלוז א. דבר האבד מותר, וכתב בר"י יוסף [אות א] כשם מהד"ט פירובינצאל בחשובה כתי"י [סימן נח] להדפיס ספרים בחול המועד אף שיש לו פועלים שפסק להם שכרם קבוע בין אם יהיה לו פועלה בין אם לא יהיה [לך] לא מיקרי דבר אבד בשביל שכר פועלים, מאחר שכלאבת הדפוס עצמה אינה דבר האבד, וגם אם יקח פועלים שאין להם מה לאכול אסור דאין אדם רשאי לעשות מלאכה בחול המועד כדי לתת שכר לפועל שאין לו מה יאכל, ע"ש. והבר"י יוסף כתב על זה ועיין לקמן סימן תקמ"ב ובמה שכתבו האחרונים והד"ק, עכ"ל. ור"ל, דהם משמע שרשאי לתת מלאכה לפועל שאין לו מה יאכל, וכן כתב [בר"י יוסף] בסימן תקמ"ב [א"ת ב] שדברי מהרי"ב צדכין ישוב. ולענין סבירא לית דרוקא שהמלאכה יש בה קצת [צורך] ליום טוב, מה שאין כן מלאכת הדפוס שהוא רק להרווחה. ועיין בנודע ביהודה ההודיא קמא [אות סימן ג' ד"ה ג] ומהדורא תניא [אות סימן ד'] שהבאיתו בסימן תקמ"ב [סיק א] ועיין לקמן סימן תקמ"ה [סיק א]. מה שכתבתי בזה בשם מור וקציעה [שם ד"ה להדפיס] ":

ביאור המ"א

תקלוז א. [א] [מניח א [הגן] מיהו כב"י ב"י, שהראב"ד [הוא] מביקו יוסף וירקון] הקשה בדפדק ב' [מועד קטן י"ב ב] אסיקנא דכל דבר האבד מותר ואפילו בטרחה, ובפרק קמא [שם ה, א] אסרינן אפילו טירחא וז"ל דאסרינן אפילו ערוגה שחציה כו', ובפרק ב' [שם י"ב, א] פליגי שמואל ורב דירי כו' חייב לטירחא וכו' כו', ומירץ דכל ענין זה נבסר לחכמים, ולפי אבדתו החזיר את טירחו כפי טראי להחיר, ועיין נמוך יוסף בפרק א' [שם א, ב] דהה"ע עין לברייתא [שם ה, א] דמכלין לירקות כו', ע"ש: [ב] [ועיין] פ"ב ב' א"כ שיהי כו', מתניתין [שם] כ' א' ונכרה שם: [ג] [שהתירו] כו' לשיין חטור [נפשו קטא] והוא מתניתין שם ו' ב' וזכרי אליעזר בן יעקב, ופירוש דע"כ שלא כו' ר"ל

מבזרח פני צפון
גובהו משהו מאין זיון גאלה
מיון יונאם

פרי מגדים

מישכנות זהב

איש אברהם

דלא

יד אפרים

(ב) א. עיין ט"ז. ד"ל אף על גב צורם אוון בכור לא קנסו, וכן שדה שגטייבה אף באיסור תורה לא קנסו בנו, מכל מקום כיוון מלאכתו והמתין ככוונה להול המועד, שעשה שלא כהוגן במחשבתו וגם עבד איסורא במועד שעשה מלאכה שאין אבוד במועד, קנסו בנו אחריו ומאבדין בית דין ומפקירין לכל בידים אף על פי שנגמר המלאכה, והמחבר שכתב אם הוא אבד, אין ראיה כל כך לומר באין אבד מאבדין אם עשה, דיש לומר דבואת אבד שרי לעשות לכתלה. ועיין מ"א [ס"ק] ב' ואי"ה שם יבואר, והנה זה למאן דאבד יאבדו ושכורו ליהנות ממנו, אף דיעבד שעשה המלאכה מפקירין אותה הכית דין, ועיין מ"א [ס"ק] ב' ואי"ה שם יבואר עוד, ועיין פרישה

[דרישה אות ב] (כ"ב) [כתב בן] דתריה איסורא, כיון מלאכתו ועשה איסור, יש לקנסו בנו אחריו, כה"ט. ועיין אליה רבה [ס"ק ד]:
תק"ט (א) איני. עיין ט"ז. גמרא מועד קטן י"ד ב'. והאינא כל ההובות הוה ספק דבר האבדו ושרי, ועיין מ"א [ס"ק] הקל"ז [ריש הסימן], כאן אין עושה מלאכה רק איסור סחורה משום שירא או שפא יכתוב, כמו שכתב הב"י [עמוד קפ"ג דה"ה וכן] בשם המגיד משנה [ידם טוב ז' כב], ועיין פרישה [א"ה א' ומו"א אות א' ואי"ה שם יבואר, משום הכי יש להקל שהיא ולתבוע הלואה אפילו בבית דין, ומיהו אם יש לו משכון בטוח אסור, ולקמן יבואר עוד בעוה"ז].

באר היטב

תק"ח (א) האבד. הנל נדנר שאינו אבד פשיטא דאכור לעשות נחול המועד, ואם עשה דבר שאינו אבד נחול המועד אפילו לגבי קנסו רבנן ומאבדין אותו מחנו, ודוקא למאן דאמר מלאכת מול המועד דאירייהו, נבינו ירוס, ונראה לי דדמי לטובה מלאכה נכסות לי לעולם, ויאל דלין לגבי מ"א [ס"ק ג] ועיין סג ונ"ט"ו [ס"ק ג]:

תק"ט (א) אסורה. מפני הטובה, [מ"א ס"ק א]: (ב) מצויים, נראה לי דגם מה לר"ד שלא יענין מלאכתו במועד, ואם היה יכול למכור מישכנות קודם מועד אסור למכור במועד, עיין מ"א [ס"ק ג]:

תק"ח (א) המכין מלאכתו ב'. ובמה בדין יוסף [א"ה א] התינו דוקא בדבר שאם היה רוצה לעשותה קודם המועד בו, אבל כשהמלאכה שעושה אותה מלאכה שחיתה לפניו מקודם המועד לעשות אלא שעתה נחפש הדבר שצריך לעשותה, אף שאסור לעשותה לפי שיכול להמתין אחר המועד עם כל זה אם עשה אין לו דין ככונן מלאכתו במועד שנקרי הדבר ההוא, כן כתב הרב מ"ה אליעזר בן ארחא בהשוכה כח"י [פ"ט ג] והביא ראיות חזקות לדבריו, ע"ל, ולענין צ"ע בחילוק זה: (X) מ"א האבד, עיין באר היטב, ועיין בשו"ת פנים מאירות חלק ב' סימן ס"א שמו"ש קטניות ב"י [ס"ק הסימן על רבנו ירוחם (נתיב ד' ה"ה ל' ב)] כמה שכתב שקנסו בנו אחריו, ע"ש, ומתחיל בדבר אדוני אבי רמב"ם ב"ה סימן ט"ז [ס"ק ג]:

תק"ט (א) ב' בחורה אביה ב'. ועיין בשו"ת אהל יעקב סימן ס"ג בענין הסכנת שאף שאותן שצרכים להרחיק לעינין יום טוב ויכרו בענין בחור ביתם משום נזר מלאכה שישאו יומי פרישה אף אותם שאינם צריכים, אך יכולים לעבוד בה טוב הרבה, ואם לאו יתירו אותו להצריכים, ושאנם צריכים באסוריות קטנות בחורם ההסכנה, ואין רשאי להחריג להם בה שהוא אסור בן הדיו, ע"ש, ועיין בבית יעקב סימן כ"ב שהחנות תחת קעת פתוחה וקעת סוכות, ופי' שאין לה תועה ונודפין לו כסות או כליה למכור מותר למכור בפרישה, ועיין שם מה שכתב בזה בענין ירוחם, ועיין [באר היטב] לקמן סי' ד':

הגהות רמב"א

תק"ח (א) שיעור פטור. מ"א יתבאר בני אחריו, הפקר דדוקא בלא עשה אפי' המלאכה דהדין שלא יעשה, מה לא קנסו נכריה דמיתר לעשותו, הנל אם כבר עשה דהדין ומפקירין אותו לכל עין דעשה הפקר דאמר דאם פתח לא יכיר בניו, ואלו עדיף מאשה כיון דעבד ועשה הפקר, ויפי' מה שכתבתי [ס"ק ג] נכונה לטובה דהמחבר אם הוא דבר האבד, מוכנה דגם אם עשה אפי' לא קנסו בני אחריו: (ב) [ד"ה] אם היא דבר האבד, למהרה היא שפס יקרא וכמו שכתב המג"א [ס"ק ג], ונראה לענין לפי מה שכתבתי לעיל בגלוי' שיש סימן הקל"ז דהדרתי משה [סג א"ה א] כתב דעבד אבד לא אמרינן שיעור דין עד שלא יפסד, אלא דמיתר לגמור כל המלאכה, ע"ש, ונפשיטו אף אם מה, בני עמר כל המלאכה, ואלו אשמעינן אלא אף דנכריה לא קנסו מכל מקום אם אבד עשה מלאכה עד שלא יפסד דאכור להנן לגומרה, דהחלה המלאכה נעשה צאסורה, ואינו גורם היסור להנן לגומרה, ודין אם הוא דבר האבד, הינו עדיין כסוכה הדין הוא אפי' הנל אם עשה אפי' אבד, אף דהחלה המלאכה הוה אבד אסור להנן לגומרה:

תק"ט (א) ופי' ס"ג א' מ"א מצויני אביה. דמיתר וכו' וספר מצויני הר"ש [מועד קטן פ"א סימן ד'] דהקסא למה [היא] נחשבה כס' ג' ד"ה פקדנותיה] דמיתר להניח לנכרי נכריה, מהכל דלא כהו רב אפי' אלא אסור דנכר הדין לא תמסד להו' אלא אפי' פרישה מוצ אסור ועל סקן להליטתו, ויתרן דהעלילה היתה בעין פקדנותיה, ואם איתא דהכל אסור רק הכול דנכר

אבושי שרד

והו' שיעור ב' בית דין מאבדין, ונראה קאמר לא מוכנה אם עדיין לא עשה המלאכה אין הבית דין מתעורר אותו לעשות המלאכה אף על פי שהוא דבר האבד ויאלו הדבר הוא מעלמו, אלא אפילו עבר ועשה, בית דין המגדים הדבר הוא נדון, יתבר דמי גבי מה דלא קנסו בני ק"ה משמע לן נמי נתיבא, דאפילו עדיין לא עשה, בית דין מתעורר לגבי נתיבא המלאכה, כיון שהוא דבר האבד [הו' ב' ב' כ"ג] מ"א ד"ה א"ה אבושי מצויני אביו כפיד, ר"ל דמי לא היה לר"ן למצוי נכסיו, דאי פשיט ליתר הדין נמי נכסיו, וכן נכסיו, כיון דנתיבא דאירייהו' אלא על כרחי דלא שמי דמי תתרי לתיבתה, ואין זה מה לגורם חזק אלא גרם

תק"ט (א) מ"א פ"א יבין מ"א אבד. ודאי דכל [דנכר] האבד אסור כשכיון מלאכתו כמנוחל כיום סימן הכותם, אלא דהוא אפי' אבד

ועי' ס"ג ב' מצויני א' בכור אלא בע"ה ו' לית מצויני כפיד ב' מ"א ד"ה א' ופי' דאירייהו א"ה ודאי ב' כפיד

ועי' ס"ג ב' מצויני א' בכור אלא בע"ה ו' לית מצויני כפיד ב' מ"א ד"ה א' ופי' דאירייהו א"ה ודאי ב' כפיד

ועי' ס"ג ב' מצויני א' בכור אלא בע"ה ו' לית מצויני כפיד ב' מ"א ד"ה א' ופי' דאירייהו א"ה ודאי ב' כפיד

ועי' ס"ג ב' מצויני א' בכור אלא בע"ה ו' לית מצויני כפיד ב' מ"א ד"ה א' ופי' דאירייהו א"ה ודאי ב' כפיד

ועי' ס"ג ב' מצויני א' בכור אלא בע"ה ו' לית מצויני כפיד ב' מ"א ד"ה א' ופי' דאירייהו א"ה ודאי ב' כפיד

ועי' ס"ג ב' מצויני א' בכור אלא בע"ה ו' לית מצויני כפיד ב' מ"א ד"ה א' ופי' דאירייהו א"ה ודאי ב' כפיד

ועי' ס"ג ב' מצויני א' בכור אלא בע"ה ו' לית מצויני כפיד ב' מ"א ד"ה א' ופי' דאירייהו א"ה ודאי ב' כפיד

ועי' ס"ג ב' מצויני א' בכור אלא בע"ה ו' לית מצויני כפיד ב' מ"א ד"ה א' ופי' דאירייהו א"ה ודאי ב' כפיד

ועי' ס"ג ב' מצויני א' בכור אלא בע"ה ו' לית מצויני כפיד ב' מ"א ד"ה א' ופי' דאירייהו א"ה ודאי ב' כפיד

בעזרת השם יתברך

ספר

שאלות ותשובות
מגידות

מאת רבן של כל בני הגולה
רבינו יוסף תואמים זצוק"ל
בעל המחבר ספרי פרי מגדים

חלק ראשון, סימן א – קטז

נלוה אליו

קונטרס הויכוח

תשובות ופולפולים
במשא ומתן של הלכה
עם הרב יצחק ז"ל אבד"ק סטריא

ערוך ומסודר
עם ביאור רחב ופירוש מספיק

מגד יהודה

מאת הצעיר באלפי ישראל
יהודה משולם דוב פאלאטישעק

הוצאה שלישית עם הוספות ותיקונים

יוצא לאור על ידי
מכון פרי מגדים
ברוקלין נ.י.
ה'תשע"ג לפ"ק

שכתב הים של שלמה בהקדמתו לחולין עכשיו המורים מרובים והיודעים מועטין העתקתיו בהקדמתי לפריי ביורה דעה, ודבר האבד שאמר אהשוב אני כי יפה דיבר שנתקיים בנו בעו"ה קלות ישעיה הנביא [ישעיה כ"ט י"ד] ואבדה הכמת הכמיו, כי אילו היה לנו מנהיגים כבימים ראשונים לא נעשה זאת בישראל. אמרתי אכתוב קצת כאן אמרתי אשיחה וירווח לי, ואכתוב הדין על כמה סעיפים.

7 ← א. אם מלאכת חול המועד דאורייתא או דרבנן (א), הנה בהגיגה י"ה א' תנו רבנן את הג המצות תשמור בו' ר' יונתן אומר אינו צריך קל וחומר בו' מקרא קודש, ופירש רש"י מקרא קודש משמע איסור בעשיית מלאכה (רש"י הציון מהופך (ב) יע"ש), תניא אידך כל מלאכה לחול המועד, ר' עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר אלה מועדי ה' על חול המועד, תניא אידך בו', והמתבאר שם וכפרש"י דחול המועד מן התורה אסור במלאכה ומסרן להכמים הם יבינו איזו התירה התורה שנא' וביום שביעי בו' יע"ש. ולפי זה לר' יאשיה ולר' יוסי הגלילי ולתניא אידך מה שביעי עצור, לוקין על מלאכה בהול המועד האסורה (על פי התנאים המבוארים

מגד יהודה

סימן קיא

אף ששה ימים עליון בכל מלאכה, תלמוד לומר וציוס הכשיעי עלרת, ה' יסירה (כמ"ב הח"ס) מוכד קנן צ' ע"א ד"ה מסקין, הכשיעי עלור בכל מלאכה והין ששה ימים עלורים בכל מלאכה, הא לא מסרס הכתיב אלא נהכמים, לומר קך אחור יוס אסור ואחור יוס מותר, איוז מלאכה אסורה ואיוז מותרת, ופירש"י במאחר שאמר קך הכתיב שסם עלורים ממלאכה ונא צנינס, דנא פירש איוז המותרת ואיוז האסורה, דע ורנא שנא מסרס אלא נהכמים היודעים להצין על אחור להטיג ההיתר ועל אחור להטיג האיסור, והס יאמרו אחור יוס טיב על פי קדיש צר"היה יאסור בכל מלאכה, ואחור חונו של מועד שאינו אסור בכל מלאכה, ועל חונו של מועד יגידו קך אחור מלאכה אסורה היינו דבר שאינו אצד, ואחור מלאכה מותרת היינו דבר האצד, וכן מלאכה שאריכה ליום טוב מותרת ומלאכה שאינה צריכה ליום טוב אסורה.

(א) ר"ל דאיסור מלאכה בחול המועד דרשבוו ההנלוס מן הכתיב, וגדעת ר' יאשיה נלמד ממה שנאמר (שמות כ"ג ע"ו - שס ל"ד י"ה) אה חה הג המלות השמור שצעה ימים תלכנ מלות, לימד על הינו של מועד שאסור בעשיית מלאכה, ופירש"י שדורש אה הג המלות השמור שצעה ימים, וכל השמור הזכרת לא תעשה ביה, שדברו מן המלאכה. ור' יסונתן אומר דלוי לרד קרס וליף מקג וחומר, ומה רלשין ובשיעי שאין קדושה לפניהם ולאחריהם אסור בעשיית מלאכה, חונו של מועד טיב קדושה לפניהם ולאחריהם איוז דין טיהא אסור בעשיית מלאכה וכו', מה לרלס חודש שאין קרוי מקרא קודש תאמר בחונו של מועד שקרוי מקרא קודש, לדעת ר' יוסי הגלילי נלמד ממה שנאמר (ויקרא כ"ג ל"ה) כג מלאכה טצודה לא תעשו, ופירש"י דסמיך לי נאמר שצעה ימים תקריבי אשה לה', ידורש לא תעשו שצעה ימים. ור' עקיבא אומר דלוי לרד שדרי כתיב (ויקרא שס ל"ז) אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם וכו', וצמה הכתיב מדבר, אס צר"השין הרי כבר נאמר שבתון, אס בששיעי הרי כבר נאמר שבתון, הא אין הכתיב מדבר אלא בחונו של מועד, נלמדך שאסור בעשיית מלאכה וכו'. הניא אידך כתיב (דברים ע"ז ה') ששה ימים תלכל מלות וציוס הכשיעי עלרת לה' לא תעשה מלאכה, מה ששיעי עלור ממלאכה אף ששה ימים עליון, אי מה ששיעי עלור בכל מלאכה

(ב) ר"ל דמה שכתב רש"י להנן שם מקראי קדש משמע קדושה בעשיית מלאכה, קחי ענ דצרו ר' יסונתן, ולרד נהויה קודס ד"ה כל מלאכה טצודה. וכן הגיה צהגהית הצ"ח שס (אית ה'). ונלמ"ד אפשר לימר דרש"י קחי ענ דצרו ר' עקיבא דיניף ליה מן הכתיב אלה מועדי ה' וכו' מקראי קודש, וענ זה כתב רש"י דמקראי קודש משמע קדושה בעשיית מלאכה. וט"ע להנן (אית ה') דמדצרו העורו אכן יראה כמו שכתבתי הודך.

בה' הול המועד באורח היום יע"ש, ואמנם לר' יונתן מקל וחומר ולר' עקיבא דלכאורה הלכתא כוותיה אין לוקון על מלאכת הול המועד, לר' יונתן מקל וחומר אין לוקין, ולר' עקיבא מקרא אלה מועדי ה' האמור בסוכת (אמור כ"ג) משמע רק עשה. ומיהו איך אמר ר' יונתן אינו צריך הא צריך תשמור למלקות כמו שכתב רש"י השמר פן ואל היה לאו, ומיהו לזה יש לנו לומר כיון דמקראי קודש הוה עשה על כל פנים בפירש"י מקל וחומר יליף לה מלקות (ג), ומזה סיעתא להר"מ ז"ל פרק ב' מהלכות מאכלות אסורות עיין במגיד משנה, והוא מה שהשריש הר"מ ז"ל בספר המצוות (ד) דבר הנאסר בבואור אפשר ללאו שלהן לבוא מקל וחומר, ואמנם ר' עקיבא דאמר אינו צריך הא אלה מועדי ה' הוה רק עשה, ואפשר נמו מסמובין דכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו אלה מועדי ה' (ה) יע"ש, ואפשר דלא דמי להסימה דמוניה יליף כל לאווין

מגד יהודה

יכו, ואין הכרח דדבריו אי טעמא ממש דנאסר צביוור מן התורה וכו', אמנם ממה שכתב הר"מ ז"ל בשורש י"ד דכשהטעם מפירש לנו יכוין להוליא אזהרה מן התורה, [גדלה] שיהא קלה כמו שכתב המגיד משנה, ושיין צמחה למך כס שכתב שכתוב' אינס סיבדים זה הכננ על הר"מ, צמח שהקשו בפסחים מ"א ע"א יח"ה היכי יניף שחר משקין מק"ו והא אין מזכירין מן הדין, והס עלמן כתבו בלתי דיצור דנלאו ק"ו חיבה עשה דמי חס לני חב, ואפילו הכי קשיא לכו מים דאין מזכירין מן הדין, ע"כ. יצאמה דגס המכנה נחמך כס הטיה דמח"ב צמין המליות מל"ה (כ"ו קט"ג) מבוטג דלא כהר"מ, ורק מדבריו בשורש י"ד נראה דסובר כהר"מ, יע"ש. וע"ש צניחה וורדים כס (כננ ה') מה, יע"ש צראש יוסף פסחים (מ"א ע"א ד"ה יכוין) שביא דברי הר"מ והלר"ך צבה, ושיין עיד צפורה יוסף צנגניס (כננ צ) שביא דברי החוס' צפסחים הו"ל יכתב כהס חילקים על הר"מ, וחידוש שיה הטיה כמן כתב המכנה למך, וע"ש כס צכננ

(א) ר"ל דהך אין עינשין מן הדין, מ"מ סיבה דהיבא עשה מפירש בקרה יכ נלמד חיוצ מנקיח מקל וחומר, וכמו שגלה מנשין הרמב"ם הל' מהלכות אסורות פ"ב (כ"א וה"ג צ) דהחובל כות מצמחה טמאה שאין לה סימני טהרה כגן עוקה מן התורה. וביאר הר"מ דלמ"ג שיה נאמר נאו מפירש הנה צ"ב לו סימן ה' של טהרה, ושאין לו סימן טהרה כגן לחיל מק"ו דחיו ובפן ולרננה, חכג מקוס הני כנר נאסרו צלאו הנה מכננ עשה מן התורה אפשר נלאו שיהן נלאו מקל וחומר, עי"ש. יכפיר חמה ה' יכיעתן דלוי לךך נקרה דתמורה, דגס מנקיח אפשר נלמד צלופן זה מברק"ו.

(ד) שורש י"ד שכתב כס ח"ג זה הני סוחר אמרס אין מזכירין מן הדין ינה אמרס תמיד יכו מזכירין מן הדין, שגחתי לה נאמר אין מזכירין מן הדין הנה כדי שגחסור מה שיה נאצאר איסור כננ צ"ד היקש, אמנס כושמלה טעונ צביוור התורה נעשה זה המעשה נדע צהכנה שיה מעשה חסור מחכה ממני, ואמנס ע"ה צהיקש האזהרה צצוני שיתחוק נני שורס אמרס לה ענכ הכחוצ הנה חס כן חסרי, ואחר שזמנה צידיו האזהרה שיה נעשית הדבר הוה או יתחייב למו שצבר יעשה כרת או מיתה, ע"כ. וכ"כ רצוני צספרי גינה וורדים (ריב כננ צ) ח"ג יבאר ה' דכתב הר"מ צפרק צ' מה"ל מ"ה דהא דאין עינשין מן הדין דייקה שיה צ' איסורי צפויים מן התורה, ה' נאסר צביוור אפשר נלאו שיהן נצ"ה מק"ו, והמכנה נחמך כס כתב כמן כתב רצוני צמין המליות, ילמי טייעתי צמניה קט"ג צכסוף ספר הברשים כתב לכן הספיק אין לו הנה נעשה

(ה) ולפי"ז ל"ל דרע"ק חוקק ענ ה' ייסי הגלוי רק צהציוור דכנ מלאכת עבודה לה חטבי קאי גס על חונו כנ מועד, דלר' ייסי הגלוי נלמד ממה שגאמר סמך לו צבעת ימים תקריבו אשה נכ', דורס לה חטבי צבעת ימים וכמ"ס רש"י כס (מובא נעני אית ה'), ונ"ל עקיצה נלמד נפי שסמך לו כתוב הנה מועדי ה' יכו, נומר שכתוב איסר עשית מלאכה צמועדי ה' כגס חף צחוני כנ מועד, יכנה נראה דרצוני סיצר כהן כשעתי נעני דמכ"ס יכ"י מקרה קידש קדשתי צעשית מלאכה קאי ענ

11

שלוקין (ז), ובאן אף על פי דכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו וקאי נמי לחול המועד, מכל מקום מסרן לחז"ל שיש מהן להתיר כו' ולכך לא לקי אף במלאכה האסורה. ועיין תו' שם ד"ה חולו של מועד כתבו דמדרבנן וקרא אסמכתא. והנה הבית יוסף באורה חיים תק"ל הכריע בספרו הארוך דהלכה חול המועד מן התורה אסור בעשיית מלאכה, וכ"ה בש"ע שם כתב חול המועד אסור במקצת ופתמא כפירושו, וכמו שכתב הר"ב ז"ל בהג"ה כפי מה שהיה נראה לחז"ל הרי מסרן הכתוב לחז"ל, וזה יורה דין תורה כמו שכתב המגן אברהם שם (ז). ובסימן תקל"ח פעיף

מגד יהודה

סמוכין, וע"כ דיניף מלקות מק"ו וכדברי ר' יהונתן, וזקן כזה. אלף דעיקר דברי רבינו והטורי ח"ב ז"ע דברי הנימוקי יוסף במועד קטן (ו"ג ע"ג ע"ג ד"ה פטור אלף אסור) כתב מפורש שאינו לוקח מן התורה, וז"ל לחין לוקין משיב לאו, דאפי"ג דכתיב אה תג המלוא השמור ולאמרינן נידוד על חונו של מועד שאסור בעשיית מלאכה וכל מקום שנאמר השמר אינו אלא לא תעשה, וזה לאו שבנלוות לחין לוקין עניו, ע"כ. וכן הטור המנחת חניך (סוף מילה שב"ג). ויש להוסיף דכ"כ רש"י על הרי"ף ריב מו"ק. וצ"כ ריב"צ שם. וכן איתא בחידושי הר"ן שם בשם הראש"ד, עיי"ש. וכ"כ הרמב"ן במסכת ע"ז (כ"ג ע"א) וז"ל: ומיהו חין כזה מן התורה לא לאו ולא מלקות כרע"ק דמפיק לה ממקראי קודש, דאסור עשה רמז לך הכתיב צו, ע"כ. ונראה שהוא חילוק על הנימוקי יוסף, דלהנימוקי יוסף אף גר"י הגניני ונשאר התנאים דים לאו אינו ניקה, משיב שהוא לאו שבנלוות, ולהרמב"ן רק לרע"ק אינו ניקה, וזקן, וע"ע להנן (אות ע"ו) מדברי רבינו בפמ"ג סי' תק"ג.

דברי ר' יהונתן, אמנם לפי מה שכתבנו (באות ז') דר"ל דרש"י קאו על דברי רע"ק לא שייך לימר דגם רע"ק דורש סמוכין וכמ"ש רבינו, דהרי לפי"ו עיקר הנימוק לרע"ק הוא ממה דכתיב אלה מועדי וכו' מקראי קודש, כמשמע קדשהו בעשיית מלאכה, וזקן. ובאמת דהרמב"ן צ"קרא (כ"ג ז') צ"אר דברי ר' יוסי הגניני כן דרש מסמוכין דכל מלאכת עבודה לא תעשו אלה מועדי, והנה כרש"י בתנינה ה"ל דר' יוסי הגניני דרב ממה שנאמר סמוך לו שבעת ימים וכו', עיי"ש. ולפי"ו לא שייך לימר דרע"ק דרש סמוכין.

והנה רבינו ז"ל כיון כאן לדברי השלגת אריה בספרו טורי ח"ב (תנינה שם ד"ה רי"א ח"ג) שכתב דרש"י ר' יאשיהו שנאמר מלח תג המלוא השמור, וכן נדעה ר"י הגניני שנאמר מכל מלאכה עבודה לא תעשו, הרי זה לאי גמור י"ב צו מלקות מן התורה, וכו' יהונתן דיניף מק"ו י"ב לימר דסודר בהרמב"ם ה"ג דהיכא דאיכא עשה נהדיא עושין מן הדין, ור' יהונתן אמקרא קודש דר' עקיבא דנקמן סמוך דמקרא קודש משמע עשה, ואם כן יבול להציא ללאו מן הדין, וכן ר"ע דיניף ממקרא קודש סמוך על דברי ר' יהונתן דמלקות יפסין מק"ו, עיי"ש. ונראה דהטורי ח"ב הבין דמש"כ רש"י מקרא קודש קדשהו בעשיית מלאכה קאו על דברי רע"ק ילא על דברי ר' יהונתן, ועל כן היה מוכרח לימר דר' יהונתן סמוך על דברי רע"ק דאיכא עשה מפירוש, אמנם לדברי רבינו דרש"י קאו על דברי ר' יהונתן חין לריך גמורין, אלא דר' יהונתן בעלמא סודר דמקרא קודש הוא עשה ופסיר איכא מלקות מק"ו, ועל כן כתב הטורי ח"ב דרע"ק גם כן יניף ממקרא קודש וסמוך על דברי ר' יהונתן, והנה כמ"ש רבינו כאן דרש סמוכין מכל מלאכה עבודה לא תעשו, דהרי לפי דבריו ברש"י דרש רע"ק ממקרא קודש דמשמע קדשהו בעשיית מלאכה, ואם כן לא שייך לימר דרש

(ז) ר"ל דאינו דומה ללאו דחסימה, דהרי ח"ג דכתיב על מלאכת עבודה לא תעשו, אפי"כ איכא מלאכות המותרות ואיכא מלאכות האסורות ותניי דעת החכמים, ולהכי ז"ל דאינו ניקה, וע"ע להנן (אות ע"ו) ממה שכתב בפמ"ג סי' תק"ג.

(ז) דהמחבר כתב, חיל המועד אסור בקצת מלאכות ומותר במקלקתן, הגם לפי לודך הענין שהיה נראה לחכמים להתיר, וכתב המג"א (סק"א) דמשמע דס"ל דמלאכת חול המועד דאורייתא אלא שחסימא לחכמים, ור"ל מדכתב שהיה נראה לחכמים להתיר, דאינו להאומרים דמן התורה מותרין כל המלאכות ה"ג שהיה נראה לחכמים להסור, וכ"כ במהל"ש ובנצי"ב שד"ש. ומכתב הרמ"א בסתמא לנאר כן בדברי

12

ו' המכוין מלאכתו במועד אם מת לא קנסו בנו אחריו ומותר לעשותה אם הוא דבר האבד וסיים מ"א אות ב' בדבר שאין אבד אסור לבנו יע"ש ויבואר לקמן או"ח (ה) ובא"ר אות ב' כתב משלחן ערוך משמע באין אבוד אם עשה לא קנסו בנו אחריו יע"ש, ויראה כוונתו דאם לא בן הוה לפרושי, דממה שכתב אם הוא אבד אין מוכרח הדיוק, דאימא קא משמע לן דבאבד אפילו לבתחילה מותר לעשות לבנו מאחר שהוא מפרש קונסין ומפקירין אם עשה לא כטור. (והבאר הגולה ציין למ"ד משנה והשמיט שיה דעת הר"מ ז"ל (ט), יע"ש בבית יוסף).

→ **והנה** הט"ז והא"ר והפרישה ביוזנו כולם לאסור באין אבוד אפילו לבנו, ולא דמי לצורם דכאן תרתי מכיון מלאכתו ואין אבוד יע"ש (י). ודברי מ"א שם אות ב' מה שכתב דדמי

מגד יהודה

כיווני מלאכתם צמועד יאבדו, הכוונה שאם כיוון מלאכתו צמועד ועשה צמועד ציה דין מאבדים אותה ומפקירים אותה נכנ, וכל שכן אם עדיין לא עשה המלאכה שאין ציה דין מניחים אותו לעשותה אע"פ שהוא דבר האבד, וכמו שכתב הנצי"ב שד"כ, ודגל הכהור שם שכתב יבגד שלא יעשה וכו', וצ"ח הצי"ו כוונתי שלא אמרו יאבדו אלא שאם לא עשה את המלאכה ציה דין מונעים אותו מלעשותה ומניחים אותה ליאבד, אבד להפקירה נכל ובלאבד צדים לא קנסו, עיי"ש. וא"כ שפיר איתא הצי"ח בהרמז"ס דבבב האבד מותר לבני לבתחילה לעשות המלאכה, וכ"כ רבינו צבי"ח תקנ"ח (מ"ז סק"ג) הוצא נהגן (אות י'), עיי"ש.

(ב) ר"ל דבבב הגולה אות ל' לין המקור נבדרי המהצר, משנה שם י"ג, והשמיט דו היא דעת הרמז"ס וכו"ל (אות ח'), דהרי הטור צ"ח המבנה צ"חפן אחר והמהצר תפס להנכה כהרמז"ס, יש"ן צ"חצ"ח הגר"ה בליין נבדרי הרמז"ס.

(י) ר"ל דהע"ז (סק"ג), והא"ר (אות ב'), והדרישה (אות ב') כתבי להנכה דבבבב באינו אבד קנסו בני אחריו, דאע"ג דבבבבב מוס צבבבבב איסור דאורייתא לא קנסו בני אחריו כנו שכתב המהצר סי' ט"ג, מ"מ כאן גרע עפי שבתים רשית עשה, ככיוון מתחילה להניח המלאכה על חוג המועד, יגס מה ששם אחר כך בחוג המועד מלאכה דבבבבב באינו אבד, וכ"כ רבינו צבי"ח תקנ"ח (מ"ז סק"ג) ח"ל: דאע"ג לירס חוון צביר לא קנסו וכו', מכל מקום ככיוון מלאכתו וכתחין צביונה נחיל המועד ששם בלא כהיון כמהצבבב, יגס עבדי איסורא צמועד ששם מלאכה באין אבד צמועד, קנסו בני אחריו ומאבדין צ"ח

המהצר ג"ח דגס המהצר סיבר קן, וכמ"ס צב"י דהוא מדאורייתא, אמנס צבי"ח תקמ"ג (א"ח סק"ה) הוצא נהגן (אות ט"ז) כהצ דמלגטן המהצר צבי"ח תק"ג ג"ח דהוא דהוא רק מדבבב, וכנראה דכיונתי מביס דהמהצר סתם וכהצ "הסור", וזה סותר למש"כ כאן, וצ"חצ"ח הנכה (בסוף הס"י) הוצא כמה ראויה דמדברי המהצר ג"ח דלהנכה תפס כביעת המקינין דעיקרו היא דבבב, עיי"ש, וע"ע סי' תקנ"ח (א"ח סק"ג) שכתב דמדברי המהצר ג"ח דסיבר דהוא דבבב, וכ"כ נהגן ח"צ (סי' קע"ז) ובמג"י סק"ד) יבסי"ו ה"י (מג"י סק"ד) עיי"ש.

(ה) ר"ל דהמהצר כהצ, המכין מלאכתו והניחה צמועד ועשה צמועד, ציה דין מאבדין אותה ממנו ומפקירים אותה נכל וכו', ואם מת לא יקנסו בני אחריו ומותר לו לעשותה אם הוא דבר האבד, וכהצ המג"ה דאמנס דבבב באינו אבד שביעה דאסור לעשות בחוג המועד, ואם עשה המלאכה דבבב באינו אבד ומת קונסים בני אחריו, ומאבדין אותו ממנו, ודוקא למ"ד מלאכת חוג המועד דאורייתא, אמנס צ"ח כהצ דמלגטן הסי"ט משמע דגס דבבב באינו אבד אם עשה אותו אבד לא קנסו בני אחריו, וכיונתי צ"ח, דלי הוב חילוק בין דבר האבד לבאינו אבד ה"ל נהש"ע נכתיב קן מפירס, ואין נימר דזה נכנ כמש"כ דאם מת לא קנסו בני אחריו ומותר לו לעשות אם הוא דבר האבד, דמשמע מזה דאמנס דבבב באינו אבד קנסו בני אחריו, דזה אינו, ד"ל דכיונתי צ"ח נאשמיטין רביתא דאפינו אם עדיין לא עשה אבד מותר נהגן לעשות המלאכה נכתחילה כיון דהוא דבר האבד, דהרי המהצר פסק כהרמז"ס (הל' יו"ע פ"ז ה"ד) דמה שבניי צבבבב (מ"ק י"ג ע"ג) וכינס אם

לעשה מלאכה בשבת שאסור לו לעולם והוא הדין לבנו יע"ש, לא זכיתי להבינם דבירה דעה שו"ג ס"א בצורם דין תורה לא קנסו בנו אחריו ואנה מצא בשו"ח דקנסו בנו אחריו (יא), ומיהו מתק"ג בב"י ומסימן תקכ"ז בעבר ובישל לצורך חול לא קנסו, דהתם איסורא דרבנן הואיל כו' מה שאין כן עשה מלאכה דלא שייך הואיל יש לאסור, ועיין מה שכתבתי בסימן ק"ג לעיל מזה לענין הוצאת אש מאבן (יב), ומכל מקום דברי המ"א צריך עיון כמו שכתבתי.

והנה הר"מ ד"ל פרק ז' מהל' יום טוב הלכה א' משמע דחול המועד דרבנן עיין שם במגיד משנה, והנה בחול המועד יש קרבנות נוספת על עולת התמיד, ובירושלמי ריש מקום שנהגו משמע דביום שיש קרבן מן התורה אסור במלאכה זולת תמיד דכתיב ואספת דגנך, ואם כן בחול המועד שיש קרבן מוסף מהראוי שאסור המלאכה מן התורה כאמור (יג), אלא שיש להקשות ראש חודש נמי דלא גילה התורה רק קרבן תמיד (יד).

מגד יהודה

מהבבבלי כמו שכתב המחבר סי' תקכ"ז (סכ"ג), דשם לא עשה רק איסור דרבנן, דמן התורה אמרינן הואיל, משא"כ איסור מלאכה בחול המועד שהוא דאורייתא קנסו אותו, וכמו שכתב רבינו לעיל סי' ק"ו [כ"ל] דאם הולא אש מלאכן ביום טוב דהוא דאורייתא אסור לו ליהנות מהבבבלי, ומה גס כן משמע דהמחבר סובר דאיסור מלאכה בחול המועד הוא דאורייתא ועיין לעיל (אית ז).

ומסקרין לכל צדיק הע"פ שגמר המלאכה, והמחבר שכתב אש הוא חזק, אין ראייה כל כך לומר דבאין חזק מאלדין אש עשה, דיש לומר רבותא חזק שרי לעשות לכתחילה, עיי"ש, וכונתו דלמנע מדברי המחבר אין ראייה וכמו שכתבנו לעיל (אית ח').

(יא) ר"ל דהמ"א (שס) כתב דקנסו בנו אחריו דדבר שאינו חזק מאלדין דמאי דמי לעיניה מלאכה בשבת שאסור לו לעולם והוא הדין לבנו ועי"ש ש"ח, ועל זה העיר רבינו דמסתומן ש"ח אין שום משמעות לזה שקנסו בנו אחריו, ודאדרבה המחבר צידד סי' שו"ג כתב דאסור דנמשיל מוס בצבור אף דעשה איסור דאורייתא לא קנסו בנו אחריו, וכן הקשה בספר בית מאיר (הוצ' צביאור הלכה שס ד"ה אש) דמי נגיד לו דבר זה ששם אסור גס לבנו, ואף אש נמא דחזין לשיטתו שם (סק"ב) דהוא הדין למו שנהבבלי בצבניו, מ"מ מ"ל בכל מה שטובה או מצבול היינו לנרדק בני נמו מפני שידע שימות ויירש בנו מלאכה ז', אמנם מדברי הגב"ע שדך נראה שהצין דמה שצ"ן המ"א נס"י ש"ח כונתו בזה נדחית מה שכתב מקודם דקנסו גס בנו, דהרי צ"ח ש"ח לא משמע כן, עיי"ש, איננו מלבין המ"א שכתב שם ול"ט ציטטין וכי, נראה דכונתו כמו שבבני רבינו ז"ל והצית מאיר דצבניו ידוק, ועיין בדעת חובה סי' ש"ח (ס"א ד"ה וצמוד) שביא דברי הדד"ז חנן כשי סי' ב' הלפ"ס קב"ג דהיכה דאסור לו, גס להסמיכות על שנתו אסור, ומה משמע נכאורה דצבני המ"א.

(יג) ר"ל דהרמב"ם עסק דאיסור מלאכה בחול המועד הוא רק דרבנן, וכמ"ש המ"מ, ועל זה העיר רבינו מדברי הירושלמי ריש פרק מקום שנהגו שכתב דלכתי אסור לעשות מלאכה צבצבי פסחים מביס דמן הקרבנות הפסח הוא מחזיתו ואליך יבר, ופרדן אש כן קרבן תמיד שהוא לכל ישראל וקרבן בכל יום יהא בכל יום אסור במלאכה, ומשני שאני תמיד שהחזירה הולאיה מן הכלל דכתיב (דברים י"א י"ד) ואספת דגנך, ואש כל ישראל יושבים וצבנים מי יאסוף להן דגן, וכתבו החוסעיה צפסחים (ז' ע"א) דמשמע התם דמדאורייתא אסורה, ופ"י"ז אסורה עשיית מלאכה בחול המועד מדאורייתא, אמנם בלמה על הרמב"ם לא קשה מדברי הירושלמי דהרי הוא סובר דה"ל יום טוב (פ"ה הלכה י"ז ו"ח) דאיסור עשיית מלאכה צבצבי פסחים היא רק מדרבנן, ועל כרחק דהירושלמי שלמד כן מואספת דגנך היא רק אסמכתא צענמא, וכ"כ הר"ן צפסחים שם, וע"ע באריכות מזה צמטרה למדך הלכות בני המקדש (פ"ו הל"ט) אי הוי דאורייתא או דרבנן.

(יב) ר"ל דאין להקפיד למה צבני יושב לנרדק חנן לא קנסו כנן ומיהו לו צענמו נאכתי

(יד) וכבר קדמו בקוביא זו צביאור הר"ש ע"י הסמ"ג (מ"ג סי' ע"ה), ופני תירתי

ומכל מקום לענין העושה מלאכה בחול המועד האסורה אם פסול לעדות מן התורה, אי אפשר לפסול אותו כיון דמהלוקת הוא ואין לזקין על הספק, ואם כן ליכא מלקות ולא מיקרי רשע דקרא (טו), גם לעת עתה ליכא מקדש לא שייך טעם הירושלמי מה שהביאו התוספת ריש מקום שנהגו משום קרבן. ל

ב. וראוי לנו לבאר קצת מלאכות המותרות ואסורות עיין אורח חיים הלכות חול המועד, ועיין מ"א סימן תקמ"ג אות א' דלצורך מצוה התיר שבות לגוי במקום מצוה כי בשבת יש אומרים דשרי יע"ש (טו), ועיין רע"ז ס"ב ו'ג', ויש לעיין בסימן תקמ"ד לבנות בית הכנסת אסור, ויש לומר דמיירי על ידי ישראל אבל על ידי עכו"ם פשיטא דשרי, ועיין מ"א שם אות ב' וט"ס וצריך להיות וכתב בד"ה דעכשיו שרי לבנות דיש להושיע שימנעו העכו"ם ולא יניחו לבנותו והיינו דאפילו על ידי ישראל שרי (יז). כל דבר האבד שרי אבל מכזין מלאכתו במועד שממתין במכוון ודאי אסור כמבואר בה' חול המועד (יח).

מגד יהודה

ע"ז כתב לפסוק כרע"ק דלויכא רק עשה, וכנראה דרבינו לא ראה הרמב"ן על מסכת ע"ז כי נדפס בראשונה בשנת תק"מ. הלא דל"ע מדברי שאר הראשונים הבי"ל שכתבו מפורש דליכא מלקות צוה.

(טו) ר"ל דהמחבר (ס"ה) כתב, כל דבר שאסור לעשותו, אסור לומר נעו"ם לעשותו. וכתב המג"ה דלנורך מליה הוצרך צהול המועד מותר לומר נעו"ם לעשותו, דהא יש מתורין אפינו בשבת עיין ס"י ט"ז ס"ה. וכתב רבינו צה"א שם ח"ג: ומכל מקום שרי על ידי עכו"ם, דהמחבר פסק כדעה א' שכתב שבות דשבת במקום מלוא שרי על ידי עכו"ם וכו'. וצ"ו משמע דאסור חיל המועד דרצון מן משמע נכאורס דתק"ל, והף נהר"צ שם [בסו"ב] דהוא דחורייחה] הא לידד גש"ו [ל"ל רע"ו] דיש מקילין אף דדון תורה לנורך מלוא, ועיין מג"ה סימן תקמ"ד סק"צ צנין ציהכ"ג על ידי ישראל הוא דאסור, ט"כ. והנה מש"כ רבינו דהמחבר סיבר דאסור מנאכח הוא המועד הוא דרצון, עיין מה שכתבנו לעיל (אות ה'). ומש"כ רבינו כאן "וגו", ל"ב כוונתי צוה.

(יז) וב"כ צה"א שם ח"ג: וכתב צדק הבית דבזמן הזה מותר נצויה בית הכנסת כל"ל, וענ ידי חינו ישראל יש לומר בכל ענין שרי עיין ס' תקמ"ג אות ג' [ל"ל א'] ע"כ. וב"כ להגן ח"צ (כ"י קע"ז) עי"ש.

(יח) ס' תקמ"ח ס"ו, ומצינו כל זה נשיל.

שם בגמ"ה לא קשה מהירושלמי על כ"י הסוברים דהוא רק מדרצון, שכתב לתקן דכיון דגילתה התורה בתמיד, כיצ אמרינן דלאו בתמיד נחיד גילתה התורה הלא תמיד דכוחיהם שכל ישראל מציחים בכל קרבן בשביל כנס, והיינו המוספים, גם כן אין הו"ס הו"ס האסור בשביל הקרבן במנאכח, אצל פסה אין היציר מציחים הלא מלוא ענ כן אהד מיראלי, וכן אסורים במנאכח, וכ"כ הל"ה שם, ועפ"ז כתב נייבב דאין דברי התוס' נפסחים סותרים לדברי התוס' בתגייה בסוברים דהו"ס אסור במנאכח מדרצון, דמוספי הו"ס מ"ו ור"ה הו"ס דומיה דקרבן תמיד.

(טו) ר"ל דקו"ל בהגן משפט ס' ל"ד (ס"ב) דאיו נפסל מן התורה נעדות הלא אם כן טבר עבירה ש"כ צה מיתה או מלקות, ואם כן כיון דלויכא ספק אי לוקה אינו נפסל נעדות, וכ"כ רבינו צה"י תק"ל (א"א סק"ה) ח"ג: משמע [דיב] שגש שועיה, א' חיל המועד מדרצון וקרא אסמכתא, כי מן התורה ומסרס נחמיה, ואפשר אין צי רק אסור תורה לא לאו ועשה בכל דבר הבה מריצו, ונהרמב"ן ז"ל משמע דמן התורה הוא צנאו כנ מנאכח לא חטבה, נרצויה חיל המועד, ודבר האצד ילנורך המועד שרי, האם לא כן מה איכא צין י"ס טיב נחיל המועד, משמע שאין חינוק צין י"ס טיב נחיל המועד צנאו, ואם כן אם חיל חיל המועד במנאכח שאסור צחיל המועד היו צספק פסולי נעדות עיין חגן משפט ל"ד וכו', ולריך עיין צוה, ט"כ. עיין לעיל (אות ה') דהרמב"ן בזהכח

אלו עוברין פרק שלישי פסחים

כאיסורו של חמץ. ובשר קודש נמי משפסל ביזאא אסור בארילה: יקרות וקפאון. אידי דליירי בירושלים ביזאא שעריה דקמי וכן מי שיזאא מירושלים כו' פתח בזה פרשתא דבענינא למימר קמן שעמדת הקב"ה להוסיף על ירושלים: אור שיקר בעולם הזה. כשמה מלרע בגבורתה ואורה גדול אמות תורה איר

מקום שנהגו. אורי"ג כנס ריב"ז דמפרש בירושלמי מאי שנא ערבי פסחים משאר ימי משום דזמן הפסח מחטות ואילך ואף יחיד קאמר הכס דשאר ימות השנה ביום שמזיל קרבן אסור במלאכה ופריך דהס קן יבא כל היום אסור כמו יחיד שמזיל קרבן ומפרש הכס משום דרמי להקריב משמרים אבל פסח לאט יכול להקריבו אלא אחר חטות כדנפקא לן מנין הערבים ופריך אס קן קרבן חמיד שהוא לכל ישראל וקרב כלל יום יבא בכל יום אסור במלאכה ומשני שאני חמיד שהתורה הוליאה מן הכלל דחייב ולאספת דגן וחס כל ישראל וישבים ובגלים מי יאסוף לכן דגן ומשמט הכס דמדאורייתא אסורה ונראה דאף בזמן הזה דליכא הקרבה כיון שנאמר אז אסור לעולם:

מוסף רש"י מה איסורו בכזית. שיעור אסור אילנות. שהא חייב עליו נכוח (לקמן פה). עליונים למטה. אומם שסע עליונים כאן משמט עשוק. רש"י שס שסע מטה (נ"ב י'). ותחתונים למעלה. רש"י עניים שסע מיניו שלים. שס דלחיס פשוטים (סג). ואנן היכי הוה. ככל תורה היאך לחיך. היאך י' משעבטת (סג). כי היכי דאיתו אנן הכי. משונים ונכבדים (סג). משום הרובי מלכותו וכו'. לא. לומר דאך מלכה למדע הוא דבר נהו שנהגו על קדוה הכס וכו' לא היה כהו (סג). הרובי לוד. לנייט ופוסט. אמיס שהכנס עורטפוטוס (נ"ל טוריטוס) הרשע דלמדיק דלמדיק כמיס הפניה (י"ט) על גזירה שגורה על ישראל להשמד על שמהא כח מלך הרובי. ומשני אה ישראל עליה ועמדו האחים הללו ואמרו מה לכם על ישראל אלו הכנעני (נ"ב טס, יב"ט) מנינו (סג).

כחוב זה שמי מללא כמיס שמי וחכרי משמע שמלדו שמי שמת ואמר זה שמי מיוחד וזה השמי לוי מזכ (קדושין ע"א. וסס גירסא: כמיס זה שמי וכמיס זה זכרי). הדרן ע"ך א"ו ע"ב ר"ן קדושין ע"א. ע"ב ר"ב

***כאיסורו מה איסורו בכזית אף חזרתו בכזית הגיא ר'** נתן אומר זה וזה כשתי ביצים ולא הורו לו חכמים ויהיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון מאי יקרות וקפאון א"ר אלעזר זה אור שיקר בעולם הזה וקפוי לעולם הבא ר' יוחנן אמר אלו נגעים ואהלות שיקרין הן בעוה"ז וקפויין הן לעולם הבא ר' יהושע בן לוי אמר א"ו בני אדם שיקרין הן בעולם הזה וקפויין הן לעוה"ב *כי הא דרב יוסף בריה דר' יהושע בן לוי הלש ואיתנגיד כי הדר אמר ליה אבה מאי חזית אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה והחתונים למעלה אמר לו בני עולם ברור ראית ואנן היכי הוה כי היכי דאיתו אנן הכא הכי איתנין התם ושמעתי שהיו אומרים *אשרי מי שבא לכאן ותלמדו בידו ושמעתי שהיו אומרים שהיו אומרים *אשרי מי שבא לעמוד במזיצתו (ומאן) ניהו איליבא ר"ע ותבירו משום דרובי מלכות ותו לא אלא הרובי לוד ביום ההוא יהיה על מצלות הכס קדש לה' מאי מצלות הכס א"ר יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד שהכס רץ ומציל ר' אלעזר אמר כל מצילות שתולין לכס בין עיניו יהיה קדש לה' ור' יוחנן אמר כל ביהו שבזוין ישראל עד שעה שהכס רץ ומציל יהיה קדש לה' בשלמא למאן דאמר כל ביהו שבזוין ישראל היינו דכתיב ויהיה הסירות בבית ה' כמזרקים לפני המזבח אלא למ"ד בהנך תרתי כתיב ויהיה הסירות בבית ה' מילתא אחריתי קאמר דמתעתי ישראל ומתנדבי ומייתי בשלמא למ"ד ביהו היינו דכתיב ואלא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות אלא למ"ד הנך תרתי כתיב ואלא יהיה כנעני אד ירמיה *אין כאן עני וכנעני כנעני ממש אפשר בא אברהם והזהיר את יצחק בא יצחק והזהיר את יעקב ויהודה אויל ונסיב אלא אמר רבי שמעון בן לקיש בת גברא הנרא דכתיב כנעני בידו מאוני מרמה ואיבעית אימא מהבא *אשר סחדיה שרים כנעניה נבבדי ארץ: ויהיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד אמו האידנא לאו אחד הוא אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה *על בשורות טובות אומר ברוך המיב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיון האמת העולם הבא כולו המיב והמטיב ושמו אחד כתיב אמו האידנא לאו שמו אחד הוא א"ר נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת אבל לעולם הבא כולו אחד *נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י *סבר רבא למדרשה בפירוקא א"ל הוה סבא לעלם כתיב ר' אבינא רמי כתיב זה שמי לעלם *וזה זכרי לרור דור אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"י ונקרא אני באל"ף דל"ת:

מקום שנהגו. אורי"ג כנס ריב"ז דמפרש בירושלמי מאי שנא ערבי פסחים משאר ימי משום דזמן הפסח מחטות ואילך ואף יחיד קאמר הכס דשאר ימות השנה ביום שמזיל קרבן אסור במלאכה ופריך דהס קן יבא כל היום אסור כמו יחיד שמזיל קרבן ומפרש הכס משום דרמי להקריב משמרים אבל פסח לאט יכול להקריבו אלא אחר חטות כדנפקא לן מנין הערבים ופריך אס קן קרבן חמיד שהוא לכל ישראל וקרב כלל יום יבא בכל יום אסור במלאכה ומשני שאני חמיד שהתורה הוליאה מן הכלל דחייב ולאספת דגן וחס כל ישראל וישבים ובגלים מי יאסוף לכן דגן ומשמט הכס דמדאורייתא אסורה ונראה דאף בזמן הזה דליכא הקרבה כיון שנאמר אז אסור לעולם:

הדרן עלך אלו עוברין

***מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד הצוה עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין החולך במקום שעושין למקום שאין עושין או במקום שאין עושין למקום שעושין *נוהגין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם**

הדרן ע"ך א"ו עוברין

מקום שנהגו. עד הצוה. מאי הוה: שלא לעשות. כדי שלא יהא ערוה במלאכה ושכח ציעור חמטו ושמיטת הפסח ותקון מלה ללוקח היללה דמנוה לטרוח מנעוד יום כדי להסג מהר דלמחר נפ' בתרא (דף ק"ג) חוטפין מלה גלילי פסחים כשמיל מיעוקות שלא ישנו:

אור משוה וקר שלה יהא קפוי וקל לעולם הבא. כל דבר קל קרי קפוי קף על המים וקף הכרזל מחרגמין וקפא פחלל (מלס נ ו); בני אדם שיקרים. עשירים וחשובים ואין טובים למקום: איתנגיד. גוע ופרחה רוח: עליונים למטה. אומן שהיו כן משונים ראשי קליס: ואנן. תלמידי חכמים היכי חייבין התם: הרובי מלכות ותו לא. לא היה בהם מעלה אחרת שימשכו עליה אלא זו בלבד: הרובי לוד. שני אחים היו שמקרו עמקן *על ישראל שהיו על עמקן הריגת נח מלך שהיו מטיילין אותה על כל ישראל: עד שעה שהסוס רץ ומציל. כשיעור מרואה הכוס עד מאי הוה. ולשון מלל שיליו חמטיו שכל שעות היום חמט נעוה לחדין ולא האדם ולא הבהמה נעוה לפרו כשמה נמורה כל האדם למעבד אבל כתיב היום חמה עומדת באלמע הרקיע בראש כל האדם ולא הסוס חמטיו נפ"י ר' מנחם ז"ל מלאחי: כל מצילות. לומר' שחולין לסוס לנו ולקשקש לשון מללמי (ד"ה א י): יהיה קודש לה'. שימנדי ישראל דמזוהין למקד: כל ביהו שיבחו ישראל. מן הנכרים ביום אחד עד חטות יהיו קודש לה' שיחלוט נדנה למקד: הסירות כמזרקים. אף הסירות יהיו של קפך ושל זכך שמהא שס ביהו רבה להקדש: מאי והיה הסירות כמזרקים. הא במצילות הסוס ליכא הקדש כולי האי: דמתעתי ישראל. יתעשו ישראל ונשורה אחרת היא: כנעני. לא יהיו לרפיין גזרין לעשות סמורה כנכסי הקדש לפי שיהא שס עושר גדול מן הכזיה: בא אברהם והזהיר את יצחק. שהשניע לאלעזר לא תקח אשה לנני מננות הכנעני (בבבאס כד): ויצחק את יעקב. לא תקח אשה מננות כנען (סס סה): כולו הטוב והמטיב. שאין שס צעורה רעה: למדרשה בפירוקא. קרייה דיו"ד ה"י דלרנע אומות דרשיה וטעמיה התלמיס בו: לעלם כתיב. זה שמי לעלם חסר ר"ו לשון העלמה: כתיב זה שמי לעלם. זהעלמה וכתיב זה זכרי דמשמע קרייה ולא העלמה. לשון אחר מיון דכתיב זה שמי פשיטא דזה זכרי

הדרן ע"ך א"ו עוברין

מקום שנהגו

עד הצוה. מאי הוה: שלא לעשות. כדי שלא יהא ערוה במלאכה ושכח ציעור חמטו ושמיטת הפסח ותקון מלה ללוקח היללה דמנוה לטרוח מנעוד יום כדי להסג מהר דלמחר נפ' בתרא (דף ק"ג) חוטפין מלה גלילי פסחים כשמיל מיעוקות שלא ישנו:

מקום שנהגו. עד הצוה. מאי הוה: שלא לעשות. כדי שלא יהא ערוה במלאכה ושכח ציעור חמטו ושמיטת הפסח ותקון מלה ללוקח היללה דמנוה לטרוח מנעוד יום כדי להסג מהר דלמחר נפ' בתרא (דף ק"ג) חוטפין מלה גלילי פסחים כשמיל מיעוקות שלא ישנו:

אד יקרות וקפאון פ"י ר' אלעזר אור שיקר בעולם הזה וקפויין הן לעולם הבא ר' יהושע בן לוי אמר א"ו בני אדם שיקרין הן בעולם הזה וקפויין הן לעוה"ב *כי הא דרב יוסף בריה דר' יהושע בן לוי הלש ואיתנגיד כי הדר אמר ליה אבה מאי חזית אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה והחתונים למעלה אמר לו בני עולם ברור ראית ואנן היכי הוה כי היכי דאיתו אנן הכא הכי איתנין התם ושמעתי שהיו אומרים שהיו אומרים *אשרי מי שבא לכאן ותלמדו בידו ושמעתי שהיו אומרים שהיו אומרים *אשרי מי שבא לעמוד במזיצתו (ומאן) ניהו איליבא ר"ע ותבירו משום דרובי מלכות ותו לא אלא הרובי לוד ביום ההוא יהיה על מצלות הכס קדש לה' מאי מצלות הכס א"ר יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד שהכס רץ ומציל ר' אלעזר אמר כל מצילות שתולין לכס בין עיניו יהיה קדש לה' ור' יוחנן אמר כל ביהו שבזוין ישראל עד שעה שהכס רץ ומציל יהיה קדש לה' בשלמא למאן דאמר כל ביהו שבזוין ישראל היינו דכתיב ויהיה הסירות בבית ה' כמזרקים לפני המזבח אלא למ"ד בהנך תרתי כתיב ויהיה הסירות בבית ה' מילתא אחריתי קאמר דמתעתי ישראל ומתנדבי ומייתי בשלמא למ"ד ביהו היינו דכתיב ואלא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות אלא למ"ד הנך תרתי כתיב ואלא יהיה כנעני אד ירמיה *אין כאן עני וכנעני כנעני ממש אפשר בא אברהם והזהיר את יצחק בא יצחק והזהיר את יעקב ויהודה אויל ונסיב אלא אמר רבי שמעון בן לקיש בת גברא הנרא דכתיב כנעני בידו מאוני מרמה ואיבעית אימא מהבא *אשר סחדיה שרים כנעניה נבבדי ארץ: ויהיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד אמו האידנא לאו אחד הוא אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה *על בשורות טובות אומר ברוך המיב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיון האמת העולם הבא כולו המיב והמטיב ושמו אחד כתיב אמו האידנא לאו שמו אחד הוא א"ר נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת אבל לעולם הבא כולו אחד *נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י *סבר רבא למדרשה בפירוקא א"ל הוה סבא לעלם כתיב ר' אבינא רמי כתיב זה שמי לעלם *וזה זכרי לרור דור אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"י ונקרא אני באל"ף דל"ת:

קדושין ע"א. ע"ב ר"ן קדושין ע"א. ע"ב ר"ב

רבינו חננאל

ביתר מה נהגו איסורו בכזית האבילה כתיב ביה אה חרות: ובזון שחייב אה לא עבר הצופים חזר רש"י על הצופים בירושלים הוא השוה תרצ"ד מהאי קרא יהיה ביום ההוא יהיה על מצלות השם קדש לה' ואמר ר' יהושע כן לוי עתיד הקב"ה להשיף על ירושלים עד שעה שהסוס רץ ומציל ר' חגי הוה שהצל של טוס תתקו ובפני זה פתח והיה ביום ההוא לא יהיה כתיב א"ו ע"ב ר"ן קדושין ע"א. ע"ב ר"ב

מקום שנהגו

עד הצוה. מאי הוה: שלא לעשות. כדי שלא יהא ערוה במלאכה ושכח ציעור חמטו ושמיטת הפסח ותקון מלה ללוקח היללה דמנוה לטרוח מנעוד יום כדי להסג מהר דלמחר נפ' בתרא (דף ק"ג) חוטפין מלה גלילי פסחים כשמיל מיעוקות שלא ישנו:

הדרן ע"ך א"ו עוברין

אד יקרות וקפאון פ"י ר' אלעזר אור שיקר בעולם הזה וקפויין הן לעולם הבא ר' יהושע בן לוי אמר א"ו בני אדם שיקרין הן בעולם הזה וקפויין הן לעוה"ב *כי הא דרב יוסף בריה דר' יהושע בן לוי הלש ואיתנגיד כי הדר אמר ליה אבה מאי חזית אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה והחתונים למעלה אמר לו בני עולם ברור ראית ואנן היכי הוה כי היכי דאיתו אנן הכא הכי איתנין התם ושמעתי שהיו אומרים שהיו אומרים *אשרי מי שבא לכאן ותלמדו בידו ושמעתי שהיו אומרים שהיו אומרים *אשרי מי שבא לעמוד במזיצתו (ומאן) ניהו איליבא ר"ע ותבירו משום דרובי מלכות ותו לא אלא הרובי לוד ביום ההוא יהיה על מצלות הכס קדש לה' מאי מצלות הכס א"ר יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד שהכס רץ ומציל ר' אלעזר אמר כל מצילות שתולין לכס בין עיניו יהיה קדש לה' ור' יוחנן אמר כל ביהו שבזוין ישראל עד שעה שהכס רץ ומציל יהיה קדש לה' בשלמא למאן דאמר כל ביהו שבזוין ישראל היינו דכתיב ויהיה הסירות בבית ה' כמזרקים לפני המזבח אלא למ"ד בהנך תרתי כתיב ויהיה הסירות בבית ה' מילתא אחריתי קאמר דמתעתי ישראל ומתנדבי ומייתי בשלמא למ"ד ביהו היינו דכתיב ואלא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות אלא למ"ד הנך תרתי כתיב ואלא יהיה כנעני אד ירמיה *אין כאן עני וכנעני כנעני ממש אפשר בא אברהם והזהיר את יצחק בא יצחק והזהיר את יעקב ויהודה אויל ונסיב אלא אמר רבי שמעון בן לקיש בת גברא הנרא דכתיב כנעני בידו מאוני מרמה ואיבעית אימא מהבא *אשר סחדיה שרים כנעניה נבבדי ארץ: ויהיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד אמו האידנא לאו אחד הוא אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה *על בשורות טובות אומר ברוך המיב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיון האמת העולם הבא כולו המיב והמטיב ושמו אחד כתיב אמו האידנא לאו שמו אחד הוא א"ר נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת אבל לעולם הבא כולו אחד *נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י *סבר רבא למדרשה בפירוקא א"ל הוה סבא לעלם כתיב ר' אבינא רמי כתיב זה שמי לעלם *וזה זכרי לרור דור אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"י ונקרא אני באל"ף דל"ת:

Gunzberg, Aryeh Leib ben Asher, 1695-1785

ספר

טורי אבן

על מסכת חגיגה

לרבינו הגדול מרבן שמו מאור הגולה כבוד הגאון
מו"ה אריה לייב זצוקללה"ה
האב"ד ור"מ בק"ק מיץ המעטירה
בעל מחבר שו"ת שאגת אריה

נדפס על פי דפוסים ראשונים וסודר מחדש
בתוספת מראי מקומות הערות וציונים לספרים הדנים בדברי רבינו
ומפתחות מפורטים לש"ס ורמב"ם

ונוסף עליו קונטרס

מלואת אבן

ובו הערות ובאורים מגדולי האחרונים
אשר ציינו בשולי גליונות ספרי טורי אבן

נלקט ונערך על ידי
דוד תיק

יו"ל ע"י מכון "עקד ספרים"

שנת תש"ס לפ"ק

קא קשיא להו הא לקמן נפקא ליה רביוס ז' עצרת כו' הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים וטעמא כדפירשתי בפנים מדכתיב רביוס השביעי וי"ו מוסיף על ענין ראשון אי נמי מדאהדריה קרא לאיסור מלאכה דשביעי במשנה תורה ולא אהדריה לשאר ימים טובים שמע מינה לאקושי ששת ימים ליום השביעי לענין איסור מלאכה ומכל מקום ליכא למימר דלגמרי הוקשו לשביעי לאסור כל מלאכה הא כתיב ביום השביעי עצרת המשמע שביעי אין אידך לא וכן בפרשת בא ובפרשת אמור לא אסר אלא ראשון ושביעי לחוד המשמע אינך לא וכיון שכתוב אחד מרבה ואינך ממעטי הא לא מסרן אלא לחכמים להתיר דבר האבד וכיוצא בו ולאסור השאר. והכי נמי לאינך תנאי דנפקא להו מקראי אחרניא אי נמי מקל והומר מכל מקום כיון דלא אסר רחמנא ימי חולו של מועד במלאכה להדיא כמו שאסר לימי יום טוב מכלל דקילי מרן ולא מסרן אלא לחכמים.

ומאי דקשיא ליה לרביוס תם היכן מציינו איסורי דאורייתא שמקצתן מותר ומקצתן אסור לאו קשיא היא בעל כרחך הקישן הכתוב ושביקה לקראי דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה ועוד יום טוב יוכיח דאוכל נפש מותר בו ^(ר"ג) אלמא מקצתן מותר ואין לך יום שאסור במלאכה לגמרי אלא שבת ויום הכיפורים בלבד אלא ודאי כל דטפי קדושתו מחבירו חמיר איסורו הילכך שבת ויום הכיפורים דקרישי טפי אסור בכל מלאכה יום טוב דקיל מנהון מותר אוכל נפש והשתא יש לומר חולו של מועד דקיל קדושתו משל יום טוב הותר נמי בדבר האבד וכיוצא בו.

וכי האי גוונא מציינו בפרק ב' דכריתות (דף ט ע"א) תניא גר תושב מותר לעשות מלאכה בשבת כישראל בחולו של מועד פירוש מלאכת האבד רבי עקיבא אומר כישראל ביום טוב רבי יוסי אומר גר תושב עושה מלאכה בשבת לעצמו כישראל בחול רבי שמעון אומר אחד גר תושב ואחד עבד ואמה התרשבים עושין מלאכה בשבת לעצמן כישראל בחול

ומשמע ורדאי דהני תנאי בשל תורה פליגי דאי מדרבנן הא כל מילי דרבנן אלאו דלא תסור אסמכוהו אי נמי אשאל אביך ויגדך וכדאמר בפרק ב' דשבת (דף כג ע"א) וגבי גר תושב ליחא הא דאינו מצווה על זה אלא ודאי מן התורה פליגי ובהאי קרא פליגי דכתיב וינפש בן אמתך והגר ואמר בסוף פרק ד' דיבמות (דף מח ע"ב) והגר זה גר תושב או אינו אלא גר צדק כשהוא אומר וגרך הרי גר צדק אמור כו' ומשמע ליה לתנא קמא ורבי עקיבא דגר תושב דרבי קרא היינו שאסור במלאכה אפילו לעצמו אלא לתנא קמא קיל דאינו אסור אלא כישראל בחולו של מועד ומותר בדבר האבד ור' עקיבא מחמיר לאסור בדבר האבד ואינו מותר אלא באוכל נפש כישראל ביום טוב ור' יוסי ור' שמעון סבירא להו דלצורך עצמן שרי במלאכה לגמרי כישראל בחול ואינו אסור אלא לצורך ישראל והרי לתנא קמא אסור גר תושב במלאכה לעצמו מן התורה ואפילו הכי אינו אסור אלא כישראל בחולו של מועד ושרי בדבר האבד הרי מציינו בשל תורה מקצתה מותר ומקצתה אסור כמו בחולו של מועד ^(ר"ג) אע"ג דאיפסקא התם הילכתא כו' שמעון הא עד כאן לא פליגי ר' שמעון אלא דלעצמו שרי לגמרי אבל לא מהאי טעמא דלא מציינו מקצתה מותר וכל זה ברור.

וּבירושלמי בפרק ד' דפסחים (הלכה א) אמרו כתיב שם תזבח את הפסח בערב אין לי אלא הוא שלוחו מנין תלמוד לומר ובשלת ואכלת מה תלמוד לומר שם תזבח את הפסח בערב אינו ברין שתהא עסוק במלאכתך וקרבתך קרב אבל אסור מלעשות מלאכה כהא דתניא כל אינש דיהוי עלוהי עאין וביכורים והאומר הרי עלי עצים למזבח וגיזרין למערכה אסור בהספד ותענית ומלעשות מלאכה ביום אמר רב יונה אלין תמידין קרבנות של כל ישראל אינדהו אם יהיו כל ישראל יושבין ובטלים הא כתיב ואספת דגנך מי אוסף להם את הדגן כו'. ופשטא רהטא דביוס הבאת קרבן אסור במלאכה מן התורה

דהא מקראי מפיק ליה ליה מקראי אפילו הכי כירושלמי דמכילתין כ בכורי מעשיך וכתוב אח תעשו אמר רב חנניא כי בשעה שחל בחול את ו בשבת את חוגג וקוצר א שיבולים לעיסתו הדא ו ובכורים כו' אסור מלעש בשל תורה מקצתה מותר עוד הביא ראה דמגילה (דף כא ע"א) כל קורין ד' כגון ראש חודי מיתסר במלאכה מדקאמ ליה בהדי ראש חודש ו א' דתענית (הלכה ו) מ למעבד עבדתא בריש יו כלל דאע"ג דדבר שאינו הכי כיון דדבר אבד ושא בפרק א' וב' דמועד קטן ליה בהדי ראש חודש כדאיתא. ועוד הא אפילו של מועד נהי דשרי מן אסור לכל ואלו ראש ו לאנשים ועוד חולו של אלא מנהגא ודיכי דנהג וכל שכן למאי דפירשת דראש חודש וחולו של נ מוסף אסור במלאכה מן הקריבין בהם שהוא ק טעמא הוי אסור במלאכה התמידין אלא דגלי קר; דגלי גלי מוספים דלא גי הא דכילל הא דראש חו דבשניהם יש איסור מל

דאי
זהו
נדף
זה
תיב
נדף
נדק
ליה
יינו
קיל
תור
זבד
ור'
שרי
נדף
כה
אל
של
של
נדן
זרי
תר

ור
רא
וד
זא
ית
זין
זין
ים
זל
זב
זא
זה

דהא מקראי מפיק ליה וגם להתיר תמידין נמי נפקא ליה מקראי אפילו הכי אינו אסור בכל מלאכה כדאמר בירושלמי דמכילתין כתוב אחד ואמר וחג הקציר בכורי מעשיך וכתוב אחד ואמר כל מלאכת עבודה לא תעשו אמר רב חננא כיצד יתקיימו ב' מקראות הללו בשעה שחל בחול את חוגג ושובת בשעה שהוא חל בשבת את חוגג וקוצר אמר ר' יוסי בי רבי בון ובלבד שיבולים לעיסתו דהא דתני אינש דיהוי עלוהי אעין ובכורים כו' אסור מלעשות מלאכה בו ביום הרי מצינו בשל תורה מקצתה מותר ומקצתה אסור (ד"ה).

עוד הביא רבינו תם מרתנן בפרק ד' דמגילה (דף כא ע"א) כל יום שאין יום טוב ויש מוסף קורין ד' כגון ראש חודש וחולו של מועד אלמא לא מיתסר במלאכה מדקאמר אין יום טוב ועוד מדכיל ליה בהדי ראש חודש דרבנן כדאמר בירושלמי פרק א' דתענית (הלכה ו) מקום דנהגו הלין נשיא דלא לכעבר עבירתא בריש ירחא מנהג הוא. ואין זה ראייה כלל דאע"ג דדבר שאינו אבד אסור מן התורה אפילו הכי כיון דדבר אבד ושאר מלאכות דשרי רבנן כדאמר בפרק א' וב' דמועד קטן לאו יום טוב הוא. גם מדכיל ליה בהדי ראש חודש אינו ראייה דהא כדאיתא והא כדאיתא. ועוד הא אפילו לר"ת לא דמו אהדרי דהולו של מועד נהי דשרי מן התורה אפילו הכי מדרבנן אסור לכל ואלו ראש חודש אינו אלא לנשים ולא לאנשים ועוד חולו של מועד אסור וראש חודש אינו אלא מנהגא והיכי דנהג נהג והיכי דלא נהג לא נהג. וכל שכן למאי דפירשתי בחידושי בפרק ג' דמגילה דראש חודש וחולו של מועד בזמן הבית שקרב קרבן מוסף אסור במלאכה מן התורה לכל מפני המוספים הקריבין בהם שהוא קרבן כל ישראל דהא מהאי טעמא הוי אסור במלאכה לכל ישראל לעולם מפני התמידין אלא דגלי קרא דואספת להתירא ותמידין דגלי גלי מוספים דלא גלי לא גלי כל שכן דניחא טפי הא דכיל הא דראש חודש וחולו של מועד להדדי דבשניהם יש איסור מלאכה מן התורה בזמן הבית

ומכל מקום לאו יום טוב מיקרי כיון דמותר לקצור לעיסתו.

עוד הביא רבינו מדאמר בירושלמי פרק ב' דמועד קטן (הלכה ג) כלום אסור במלאכה בחולו של מועד אלא שיהו אוכלים ושותים ויהיו יגעין בתורה והן אוכלים ושותים ופוחזין משמע לישנא דמדרבנן היא ובאמת ראייה גדולה היא לפי הירושלמי מכל מקום כיון דהוכחנו מן גמ' דידן שהוא מן התורה גמ' דידן עדיפא. ובלאו הכי הא מילתא נאמרה בירושלמי בשם ר' אבא בר ממל וב' דברים אמר שם וגם דבר ב' ליתא לפי גמ' דידן. והכי אמר התם אמר ר' אבא בר ממל אילו היה לי מי שימנה עמי התרתי בשר בכור להישקל בליטרא והתרתי שיהיו עושים מלאכה בחולו של מועד כלום אסור בשר בכור מלשקל בליטרא לא כדי שימכרו אותו בזול והן מערימין עליו ומוכרין אותו ביוקר כלום אסור לעשות מלאכה בחולו של מועד אלא כדי שיהו אוכלין ושותים ויגעין בתורה ואינהו אוכלין ושוחין ופוחזין והא לפי דבריו הא דאסור לישקל בשר בכור בליטרא אינו אלא מדרבנן ומטעמא שיהיה נמכר בזול וברישי פרק ו' דבכורות (דף לא ע"ב) בגמרא דידן לא משמע הכי דתנן כל פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ונמכרין באיטליו ונשחטין באיטליו ונשקלין בליטרא חוץ מבכור ומעשר הנאתן לבעלים פסולי המוקדשין הנאתן להקדש ומפרש בגמרא מאי הנאתן להקדש אדמעיקרא כדון דשרית ליה נמכרין באיטליו ונשחטין באיטליו ונשקלין בליטרא אכל בכור ומעשר הואיל והנאתן לבעלים ולא להקדש לית לן בה אם מוכר בזול ואסור משום זילותא דקדשים כדמוכח להדיא בפרק ח' דזבחים (דף עה ע"ב) בעי רמי בר המא התפס בכור לברק הבית מהו שישקול בליטרא רווחא דהקדש עדיף או זילותא דבכור עדיף הרי לא כדי שימכר בזול אסור לשקול בליטרא אלא הא דאסור לשקול הוא הסיבה שגורם למכור בזול והא דלא חששו להפסד הוא מפני שהנאתן לבעלים ואיסור

(רנז) עיין בהגהות סצפה איתן.

Gunzberg, Arich
ספר

טורי אבן

על מסכת מגילה

לרבינו הגדול מרבן שמו מאור הגולה כבוד הגאון
מו"ה אריה לייב זצוקללה"ה
האב"ד ור"מ בק"ק מיץ המעטירה
בעל מחבר שו"ת שאגת אריה

נדפס על פי דפוסים ראשונים וסודר מחדש
בתוספת מראי מקומות הערות וציונים לספרים הדנים בדברי רבינו
ומפתחות מפורטים לש"ס ורמב"ם

ונוסף עליו קונטרס

מלואת אבן

ובו הערות ובאורים מגדולי האחרונים
אשר ציינו בשולי גליונות ספרי טורי אבן

נלקט ונערך על ידי
דוד תיק

יו"ל ע"י מכון "עקד ספרים"

שנת תשנ"ו לפ"ק

ממנו הרשות בידו ואמר רבה עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבית הכנסת לא דאתא לאינצויי פירוש והיינו דרכי שלום דקתני דאין רשאי לחלוק כבוד אמר רב מתנה הא דאמרינן בבית כנסת לא לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים אבל בשני וחמישי לא איני והא ר' הונא קרי בכהני בשבתות וימים טובים ומשני שאני ר' הונא דאפילו ר' אמי ורב אסי כהני חשיבי וכו' הרי דאין חלוק בין ר' הונא ודכוותיה דכל כהני כייפי להו לשאר כהני אלא בשבתות וימים טובים דלכהני דכייפי להו אפילו בשבתות וימים טובים שרי אבל לשאר כהני דלא כייפי להו בשבתות וימים טובים לא אבל בשאר יומי אפילו למאן דלא כייפי ליה שרי.

וכן פירשו התוס' שם (ע"ב ד"ה דאפי') להדיא הא דבעי כייפי היינו בשבתות וימים טובים דוקא מהא דר' פרידא דלקמן פרק ד' (דף כו ע"ב) אם כן מאי פריך ארב דקרא בכהני הא איכא שמואל דכהנא היה ודבר עליה הא רב לא בשבתות וימים טובים קרא בכהני אלא בימות החול דהא תענית ציבור הוי ושרי לקרות בכהני אפילו מאן דלא כייפי ליה ושמא יש לומר דתענית ציבור נמי שכיחי רבים בבית הכנסת ודמי לשבתות וימים טובים דלא אישחרי למקרא בכהני אלא למאן דכייפי דוקא (י"ג):

ע"ב ע"ב ושאי בו ביטול מלאכה לעם כגון ראש חודש. פירוש רש"י ראש חודש שאין בהם ביטול מלאכה כל כך שאין הנשים עושות מלאכה בו והכי נמי אמרינן במסכת ראש השנה (דף כג ע"א) גבי משואות משום ביטול מלאכה לעם ב' ימים ושמעתי שנתנה מצוה זו כשביל שלא פרקו נזמיהם בעגל וכהאי גוונא מביא מפרקי דר' אליעזר ומסיים רש"י ומקרא מסייעו דכתיב

אשר נסתרת שם ביום המעשה וחרגום יונתן ביומא דחולא והתם נמי גבי ראש חודש קאי וכו' אלמא ראש חודש לאו יום המעשה הוא והאי דראש השנה כבר פירש רש"י גופיה התם דאראש השנה דוקא קאי ולא אשאר ראשי חדשים.

מיהו התוס' פירש התם כדפירש רש"י הכא ובודאי מקרא דיום המעשה משמע להדיא דראש חדש לאו יום המעשה הוא והא ליכא למימר דהאי ראש חודש חל בשבת (י"ג) דהא יונתן ירה חיצים לסימן לדוד ואמר לנושא כליו ללקטם ונתן לו כליו להביאם העיר כדכתיב בקרא שמע מינה דלאו שבת היה.

ומכל מקום האי טעמא דראש חדש לאו יום המעשה קריא מפני שאין הנשים עושות בו מלאכה הוא דוחק כיון דליהונתן ודוד שהן זכרים יום המעשה הוא איך קרי ליה אשר נסתרת שם ביום המעשה ועוד דלא הוה ליה לגמרא למסתם סתומי ולקרותן ראש חדש יום שאין בו ביטול מלאכה כיון דזה לא נזכר בשום מקום בגמרא שאין נשים עושות בו מלאכה והיינו טעמא דמפני עגל דכרי אגדה בעלמא הוא ואפילו מדרבנן ליכא איסורא ועוד אי האי אין בו ביטול מלאכה היינו טעמא מפני שאין הנשים עושות בו מלאכה הא מכל מקום הא איכא ביטול מלאכה לאנשים שהן מותרין בעשיית מלאכה בראש חודש והרי נשים פטורים מקריאת התורה ואין חייבים אלא אנשים ולהם יש ביטול מלאכה.

וְלִי נִרְאָה דְרָאשׁ חֹדֶשׁ אֲסוּר בְּעִשְׂיִית מְלָאכָה מְדִינָא אֲפִילוּ לְזֹכְרִים בְּזִמְנָא שְׁבִית הַמְקַדֵּשׁ קִיִּים מִפְּנֵי הַמוֹסָפִין שְׁקִרִיבִים בּוֹ שֶׁהֵן לְכָל יִשְׂרָאֵל וְהֵינּוּ טַעְמָא שֶׁהַחֲמִירוּ בְּעֶרְבַּ פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת בְּעִשְׂיִית מְלָאכָה יוֹתֵר מִשָּׂאֵר עֶרְבַּ שַׁבַּת וַיִּמִּים טוֹבִים כְּדַאֲמַרִּינָן בְּרִישׁ פֶּרֶק ד'

(רנ"ד) עיין בגנזי הסלך ד"ה מוכף כ"ף. (רנ"ה) עיין בכליאת אבן.

דפסחים (דף ג ע"ב) וכדמפרש בירושלמי משום דזמן פסח מחצות ואילך ואף יחיד בשאר ימות השנה ביום שמביא קרבן אסור בעשיית מלאכה והכי אמרינן התם מה ת"ל שם תזבח את הפסח בערב אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבנך קרב.

ולא תימא דוקא בקרבן שמיחד ליחיד הוא דאסור אבל בשביל קרבן ציבור כמו קרבן מוסף אין כל ישראל אסורים בעשיית מלאכה הא ליתא דהא שם בירושלמי אמר ר' יונה אינון חמידים קרבן של כל ישראל אינו אם כל ישראל יתבין ובטילין והא כתיב ואספת את דגנך מי אוסף להן את הדגן אלמא אי לאו האי טעמא היו כל ישראל אסורים בעשיית מלאכה כל הימים מפני התמידין ועד כאן לא שמעינן מקרא דואספת דשרי בעשיית מלאכה אלא מפני התמידין שקריבין בכל יום חיסך עליהן הכתוב דאם לא כן מי אוסף להן הדגן אבל מוספין שאין קריבין אלא לפרקים מראש חודש לראש חודש וממועד למועד דסגי לאסיפת דגן בשאר כל הימים לא חיסך ובאיסורן הן קיימין לאיסור עשיית מלאכה ביום הקרבנות לכל ישראל.

וכהאי גוונא אמרינן בסוף פרק ז' דמנחות (דף עו ע"ב) סולת ואפית אותו מלמד שניקחת סולת ומניין אפילו חיסין תלמוד לומר ולקחת יכול אף בשאר מנחות כן תלמוד לומר אותו מפני החיסכון התורה חסה על ממונן של ישראל כל שכן הכא דיש לומר כן והכי נמי אמרינן בפרק קמא דזבחים (דף ו ע"ב) אמור מעתה ואויים היו ישראל להקריב קרבנותיהן בכל עת ובכל שעה אלא שחיסך הכתוב ועוד דמשום הכי לא ילפינן למוספים מחמיד אלא מדמינן להו לפסח שאסור בעשיית מלאכה דשאני מוספין דחמיר דהא תמידין אינן אלא שנים ליום ואילו מוספים טובא הוו ועוד דמוספים אינן קריבין אלא בימים המקודשים ועוד

דתמידין אינן אלא כבשים ובמוספין איכא נמי פרים ואילים דקדשי טפי כדאמרינן ריש פרק ה' דזבחים (דף צ ע"א) פרים קודם בהקרבנות לאילים ואילים לכבשים והתם מפרש טעמא ואין למידין חמור מקל להקל עליו.

→ ואע"ג דמשום פסח אינו אסור בעשיית מלאכה ביום הקרבנות אלא מחצות ואילך אבל קודם חצות מותר כדתנן ריש פרק ד' דפסחים בירושלמי (הלכה א') מקשה לה הרי פסח קרבנו של כל ישראל ותלה אותו מנהג אמר ר' אבהו שניא הוא שאין פסח קרב אלא משש שעות ולמעלה ר' אבהו בעי אמר הרי עלי עולה משש שעות למעלן מותר בעשיית מלאכה משש שעות ולמטה אמר ר' יוסה פסח שהקריבו משש שעות ולמטן אינו פסח עולה שהקריבו בשחרית עולה היא, אבל מוספין זמן הקרבנות כשר כל היום כדתנן לעיל ספ"ב (דף כ ע"ב) כל היום כשר למוספים ולישנא דירושלמי הכי משמע דקאמר שאני תמיד התורה הוציאו מן הכלל משמע דוקא תמיד הוציאה מן הכלל הא שאר קרבן כיוצא בו כגון מוספין שהוא לכל ישראל אע"פ שאינו מיוחד לבעליו כפסח בכללו הוא דאי כל כיוצא בו נמי שרי לא שייך לישנא דהוציאו מן הכלל כיון דכל כיוצא בו נמי שרי.

וכי תימא הא דאמר בפרק ב' דחגיגה (דף י"ה ע"א) אמר ליה ר' יוחנן לריש לקיש אלא מעתה חג האסיף איזה חג שיש בו אסיפה הוי אומר זה חג הסוכות אימת אילימא ביום טוב מלאכה ביום טוב מי שרי אלא בחולו של מועד מי שרי וכו' מכלל דתרווייהו סבירא להו דחולו של מועד אסור בעשיית מלאכה והשתא בעל כרחך הא דפריך חולו של מועד מי שרי בעשיית מלאכה היינו מצד עצמו של חולו של מועד קא קשיא ליה ולא מפני מוספין שקריבין בו דיש לומר דחד מתרי טעמי נקט ועוד הא עדיפא ליה להקשות מצד עצמו של חולו של מועד דפסיקא

ליה איסורא לעולם מוסף (ר"ז).

אבל הא ודאי יתרווייהו סבירא להו בעשיית מלאכה מדרש יוחנן מנא לן דסבירא של מועד מצד עצמו דילמא מותר ואפילו הו קשיא אדרשא דידיה דז מפני מוספים והרי קו קיים מיירי דאיכא מוס הא לא קשיא מן לילה שרי בעשיית מ בלילה וכמו דערב נ במלאכה ואי הוי סביר של מועד אינו אסור מ שתק ליה הא איכא ליל בעשיית מלאכה אלא ו מועד מצד עצמו אסו ולילה שווין כמו שבת וכי תימא למאי

לילה שרי בעשיית הירושלמי דתמיד הו מלאכה דכתיב ואספת מיירי בלילה אבל כל אומר אני ולטעמין דה בפרק ד' דברכות (דף קרב עד שש שעות ותנ משש שעות ומעלה עו הקרבנות ב' תמידין כל אתי שפיר דעל כרחך ו תאמר אסור בעשיית דגנך היכי משכחת ליה ליה התם דתמיד של ע שעות ושל בין הערבי

(ר"ז) עין בסרינו שדה דה

א נמי
רק ה'
אילים
מירין

נשיית
אבל
סחים
קרבנו
אבהו
שעות
משש
שעות
שעות
עולה
היום
כשר
קאמר
זשמע
קרבן
אע"פ
אי כל
או מן

(דף י"ח
מעתי
אומר
לאכה
י שרי
ו של
כרחך
נשיית
ד קא
דיש
א ליה
אסיקא

ליה איסורא לעולם אפילו אי ליכא קרבן מוסף (ינ).

אבל הא ודאי קשה הא דדייק מכלל דתרווייהו סבירא להו חולו של מועד אסור בעשיית מלאכה מדשתק ליה ריש לקיש לר' יוחנן מנא לן דסבירא ליה לריש לקיש דחולו של מועד מצד עצמו אסור בעשיית מלאכה דילמא מותר ואפילו הכי שתק ליה דמכל מקום קשיא אדרשא דידה דאפילו הכי אסור במלאכה מפני מוספים והרי קרא בזמן שבית המקדש קיים מיירי דאיכא מוספין.

הא לא קשיא מידי דודאי מפני המוספין לילה שרי בעשיית מלאכה שאין זמן קרבן בלילה וכמו דערב פסח עד חצות שמותר במלאכה ואי הוי סבירא ליה ריש לקיש דחולו של מועד אינו אסור מצד עצמו במלאכה אמאי שתק ליה הא איכא לילה של חול המועד דמותר בעשיית מלאכה אלא ודאי סבירא ליה חולו של מועד מצד עצמו אסור בעשיית מלאכת ויום ולילה שווין כמו שבת ויום טוב.

וכי תימא למאי דפירשתי דמשום קרבן לילה שרי בעשיית מלאכה מאי קאמר הירושלמי דתמיד התורה הוציאתו מאיסור מלאכה דכתיב ואספת דגנך דילמא ואספת דגנך מיירי בלילה אבל כל היום אסור מפני התמיד אומר אני ולטעמיך דהניחא לרבנן דסבירא להו בפרק ד' דברכות (דף כו ע"ב) דתמיד של שחר קרב עד שש שעות ותמיד של בין הערבים קרב משש שעות ומעלה עד הערב נמצא משך זמן הקרבת ב' תמידין כל היום מן הבקר עד ערב אתי שפיר דעל כרחך מדכתיב ואספת דגנך אם תאמר אסור בעשיית מלאכה דאם כן ואספת דגנך היכי משכחת ליה אבל לר' יהודה דסבירא ליה התם דתמיד של שחר אין קרב אלא עד ד' שעות ושל בין הערבים עד פלג המנחה שהוא

(ינ) עיין במדומי שדה דה' זמאין

י"א שעות חסר רביעית אפילו תימא דתמיד אסור במלאכה משכחת לה לאספת דגנך מר' שעות עד שש שעות ומפלג המנחה עד הלילה אלא מה אית לך למימר דאותן שעות אינן מספיקין לאסיפת דגן תירוש ויצהר כולו הנאמר באותו קרא מהשתא אע"ג דאין קרבן אסור ליל הקרבתו בעשיית מלאכה מכל מקום אינו מספיק לאסיפתה זו ועוד דכל שכן לילה כיון שאין דרכן של בני אדם לעשות עבודת קרקע בלילה כדאמרין בפרק ד' דפסחים (דף נה ע"א) גבי ניכוש דאינו מספיק לאסיפת הכל.

מיהו מהא דר' יהודה אינו ראייה כל כך דאע"ג דאותן שעות אינם ראויין לעיקר הקרבת התמיד ולזריקת דמו אפילו הכי כל היום מן הבקר עד הערב ראוי להקטיר איברי תמיד של שחר דלא גרע מלילה דכשר להקטר חלבים ואיברים ואע"ג שנדחה הראיה מכל מקום בלאו הכי יש לומר כן דמשמעות הירושלמי מואספת דגנך דהוציא הכתוב לתמיד מכללה מהאי טעמא דאמרן.

ומכל מקום שפיר מוכיח שם בפרק ב' דחגיגה דסבירא ליה לריש לקיש דחולו של מועד מצד עצמו אסור בעשיית מלאכה מדשתק לר' יוחנן ואי סלקא דעתך מותר מצד עצמו ואין איסורו אלא מפני המוספין לחוד הא אע"פ שאין דרכן של בני אדם לעסוק בעבודת קרקע בלילה אפילו הכי שפיר קאמר קרא שאתה חוגג ואוסף דביום אתה חוגג ובלילה אתה ראשי לאסוף.

והכי נמי הא דאמרין התם גבי הא דבעי למילף איסור מלאכה בחולו של מועד מקל וחומר מא' וד' שאין קדושה לפניהם ולאחריהן וקאמר ראש חדש יוכיח ואע"ג דראש חדש נמי אסור בעשיית מלאכה מפני הקרבת המוספים היינו משום דהתם בעי לאסור חולו של מועד

27

בעשיית מלאכה מצד עצמו ולא מפני הקרבת המוסף ונפקא מינה אפילו בזמן דליכא קרבן ועל זה קאמר ראש חודש יוכיח דאין אסור בעשיית מלאכה אלא מפני הקרבן ובזמן דליכא קרבן שרי ועוד דמצד עצמו של חולו של מועד חמיר יותר ממפני הקרבן שהרי הרבה מלאכות אסורות בחולו של מועד ובערב פסח שרי כדאמרינן בפרק ה' דפסחים אם כן הוא הדין דבראש חודש שרי ועליהן קאמר ראש חודש יוכיח.

והשתא אתי שפיר הא דשמעתין דקאמר ושאין בהם ביטול מלאכה לעם כגון ראש חודש דאיסור מלאכה שבו הוא מפני הקרבת המוספין ואע"ג דהרבה מלאכות שרי בערב פסח וקיל לענין איסור מלאכה יותר מחולו של מועד ואם כן הוא הדין לענין ראש חודש אפילו הכי קרי ליה תנא אין בהם ביטול מלאכה לעם כיון שאין בהם ביטול מלאכה כל כך כיון שאסור בהרבה מלאכות.

חדע שהרי חולו של מועד קרי ליה אין בו ביטול מלאכה לעם אע"ג דדבר האבד שרי בו וכבר תיקן רש"י זאת וכתב חולו של מועד נמי לית ליה ביטול מלאכה לעם שהרי באים לבחי כנסת יותר מימות החול לפי שאין עושין מלאכה אלא בדבר האבד והאי טעמא שייך נמי גבי ראש חודש.

ומיהו לר' יהודה דאמר התם בריש פרק ד' דברכות דזמן מוסף אינו אלא עד שבע שעות יש להסתפק אם מותר בעשיית מלאכה בראש חודש אחר חצות הואיל ועבר זמן הקרבה ואינו ראוי להקריב קרבן מוסף משש ולמעלה ודמי לפסח הואיל ואינו ראוי להקריבו קודם חצות מותר בעשיית מלאכה בערב פסח קודם חצות הכי נמי גבי קרבן מוסף נימא איפכא הואיל ועבר זמן הקרבה משש למעלה מותר בעשיית מלאכה

(י"ג) עיין ברש"י בריה בריה דרבי יוחנן.

ואינו אסור אלא עד חצות או נימא לא דמי לפסח והואיל ואינו ראוי לפסח עד חצות ועדיין לא חל האיסור משום הכי מותר בעשיית מלאכה כל זמן איסור הקרבתו אבל מוספין שחל האיסור בבקר תו לא פקע איסורו כל היום מכל מקום נראה לי עיקר דביום שקרב מוסף כל היום אסור בעשיית מלאכה אפילו לר' יהודה מהאי טעמא דפירשתי (י"ג).

מיהו קשה לי דהא התוס' והר"ן ריש פרק ד' דפסחים (דף נ ע"א ד"ה מקום שנהגו) מביאין להירושלמי זה דמהאי טעמא בערב פסח אסור בעשיית מלאכה אחר חצות מפני הקרבן ואיסורו מן התורה ומסיימו התוס' ונראה דאף בזמן הזה דליכא הקרבה כיון שנאסר אז אסור לעולם והר"ן שם הרחיב הדבר יותר וכתב בשם הרז"ה דכיון דמשום פסח הוא דאסור האידנא דליכא פסח לא שני לן בין ערב פסח לשאר ערב יום טוב והשיבו עליו כיון דנאסר בערב פסח אע"פ שבטל האיסור לא בטל עד שיעמוד בית דין ויתיר שכל דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו.

והכי נמי משמע בפרק ערבי פסחים (פסחים דף צט ע"ב) דאמרינן התם ערבי פסחים לא יאכל אדם עד שתחשך ומספקא לן אי משום פסח אי משום מצה ואמרינן דר' יהודה נשיאה הוי יתיב בחענית כולי יומא קסבר משום פסח וסבירא ליה כמאן דאמר מודה ריב"ב בפסח ששחטו שחרית שהוא כשר ואי איתא אדרבא כיון דמשום פסח הוא לא הוה ליה להתענות כלל שהרי בזמן הזה אין פסח נוהג ואם כן הכי נמי כיון דראש חודש נאסר בזמן שבית המקדש קיים מפני קרבן מוסף בזמן הזה נמי ליחסר והא לא שמענו יש לומר שאני ערב פסח שאינו אלא פעם אחת בשנה מה שאין כן משום מוספים דשכיחי בכל ראש חודש דחשו לפסידא יתירא

שהרי אפילו התורה יתירה ולא אסרה ח קרבן תמיד וכמו שכ ומכל מקום לעני נמי דאע"ג דאיכא נ הכי קורין ד' דתקנה ולא פלוג רבנן בין משום ביטול מלאכ יתירא וכמו שאיסור אחר חצות לא זזה דליכא פסח משום כדפירש' והשתא אר שם ביום המעשה מ המעשה מהז

בשלישי וברביעי איני יוד דממעט בקריאת ט' ג' מטעמי דמפרש וישראלים אי נמי נ ויש לומר למאי דאן (דף פב ע"א) אהא ד' קורין בתורה כב' וב הכי בימי משה כז תורה ומשני מעיקר ואפשר לומר דבתש כעיקר תקנתן לב' ו תלחא גברי ג' פסוי סבירא ליה דמעיקר דאוסין בב' וה' ג' חיקן עזרא כלום ב דחד גברא סגי בקר בתרא סבירא ליה וכיון דמעיקר תקנו התורה אי אפשר ר עוד יש לומר אחיא כלשנא קמא

שהרי אפילו התורה חסה בהא מילתא לפסידא יתירה ולא אסרה תורה עשיית מלאכה מפני קרבן תמיד וכמו שכתבתי.

ומכל מקום לענין קורין ד' אפילו בזמן הזה נמי דאע"ג דאיכא ביטול מלאכה לעם אפילו הכי קורין ד' דתקנה ראשונה לא זזה ממקומה ולא פלוג רבנן בין בזמן הבית לבין זמן הזה משום ביטול מלאכה פורתא דהוספת גברא יתירא וכמו שאיסור עשיית מלאכה בערב פסח אחר חצות לא זזה ממקומה אפילו בזמן הזה דליכא פסח משום דליכא פסידא כולי האי כדפירשי' והשתא אתי שפיר קרא דאשר נסתרת שם ביום המעשה מכלל דראש חודש לאו יום המעשה מהאי טעמא דפרישית:

L

בשלישי וברביעי קורא אחד ומפטיר אחד. איני יודע מאי טעמא דתנא קמא דממעט בקריאת ט' באב יותר מב' וה' דקורין ג' מטעמי דמפרש לעיל כנגד כהנים ולוים וישראלים אי נמי כנגד תורה נביאים וכתובים ויש לומר למאי דאמר בסוף פרק ז' דבבא קמא (דף פכ ע"א) אהא דאמר התם עזרא תיקן שיהו קורין בתורה בב' ובה' ופרוך והא מעיקרא תיקן הכי בימי משה כדי שלא ילכו ג' ימים בלא תורה ומשני מעיקרא תיקן חד גברא ג' פסוקים ואפשר לומר דבתשעה באב נמי סגי בחד גברא כעיקר תקנתן לב' וה' והא דמסיק התם אי נמי תלתא גברי ג' פסוקים תנא קמא כלישנא קמא סבירא ליה דמעיקרא חד גברא תקן ועזרא הוא דאוסף בב' וה' ג' גברי וכיון דתשעה באב לא תיקן עזרא כלום בחד גברא סגי כעיקר תקנתן דחד גברא סגי בקריאת התורה ור' יוסי כלישנא בתרא סבירא ליה דמעיקרא נמי ג' גברא תיקן וכיון דמעיקר תקנתן פחות מג' גברא בקריאת התורה אי אפשר תשעה באב נמי לא שנא.

עוד יש לומר דבין תנא קמא ובין לר' יוסי אתיא כלישנא קמא דמעיקרא תיקנו חד גברא

והיינו טעמא דר' יוסי משום דכיון דמדינא ראוי לתקן בתשעה באב שיהו קורין ד' הואיל ואיכא מוסף תפילה אלא משום ביטול מלאכה לא תיקנו כן כדאמר לעיל כל שיש בו ביטול מלאכה לעם כגון תשעה באב קורין ג' אלמא אי לאו משום ביטול מלאכה ראוי לתקן ד' הלכך די לפחות אחד מן הקרואין משום הכי ויהא קורין בו על כל פנים בפחות שבקריאות בב' וה' דקורין ג' ולא פחות מיהו תירוץ קמא עיקר דהני תרי לישני דגמרא דסוף פרק ז' דבבא קמא חזא אחיא כתנא קמא וחדא כר' יוסי ואילו להאי תירוץ לישנא בתרא דהתם כמאן אתיא כי בדוחק יש ליישב להאי לישנא בתירוץ ב':

ומפטיר אחד. קשה לי הא תנן בראש חדש ובחולו של מועד קורין ד' ואין מפטירין בנביא וטעמא משום ביטול מלאכה כדפי' במתני' אלמא יותר אלימא מנין הקרואין מהפטרה לפיכך בראש חודש ובחולו של מועד קורין ד' ואין מפטירין ואמאי בתשעה באב הוי איפכא דהא אמר לעיל כל שיש בו ביטול מלאכה לעם כגון תענית ציבור ותשעה באב קורין ג' משמע דמדינא ראוי לקרות ד' בתשעה באב משום מוסף תפילה שבו אלא משום ביטול מלאכה לא וביטלו מנין הקרואים משום ביטול מלאכה ואפילו הכי מפטירין ואמאי היה ראוי לבטל יותר את ההפטרה דלא אלים משום ביטול מלאכה ומנין הקרואין במקומו יהיה עומד כדאמר בראש חודש ובחולו של מועד והא קשיא נמי לר' יוסי דאמר קורא ג' ומפטיר א' כלומר הג' הוא המפטיר אמאי מפטירין ואין קורין אלא ג' ולא ד' איפכא מבעי ליה כדאשכחן בראש חודש ובחולו של מועד ובהידושי למס' תענית בפרק ד' יתבאר זה:

ריצפה של אבנים היתה ותניא ואבן וכו'. הא דמיייתי הא ברייתא אע"ג דאין בה